

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność
obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania

„Zaścianek Mazowska”

na lata 2016 - 2023

Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2021-2027.

Niniejszy raport jest zwięźczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy sierpniem, a grudniem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udało by się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Pani Prezes, pracownikom, i członkom Zarządu ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o szeregowych członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankietę.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- Na terenie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska” w roku 2021 zamieszkiwało o 1% mniej ludności niż w roku 2015. Najwyższy wskaźnik depopulacji odnotowano w gminach Goworowo i Czerwin. W gminie Rzekuń odnotowano wzrost liczby ludności w roku 2021 o 11%.
- Osoby w wieku produkcyjnym stanowią 60% populacji. Najwyższy wskaźnik obserwujemy w gminie Rzekuń.
- Przybywa osób w wieku senioralnym, powyżej 65 roku życia. W obszarze LGD odnotowano w ostatnich latach wzrost o 16% osób w tym przedziale wiekowym. Najszybciej przybywa ich w gminie Troszyn (20%).
- Znacząco spadła liczba osób objętych pomocą społeczną i w roku 2021 wynosiła ona średnio dla gmin 604 osoby w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.
- W gminach wzrasta liczba zarejestrowanych i działających organizacji pozarządowych. W roku 2021 działało ich średnio 38 w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Kapitał ten od roku 2015 jest cały czas rozwijany.
- W latach 2015- 2021 w gminach wchodzących w skład LGD dynamicznie spadła liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne, średnio o 40%. Największy spadek osób bezrobotnych odnotowano w gminie Rzekuń.
- Mieszkańcy gmin LGD „Zaścianek Mazowska” w większości zgadzają się, że ich gmina jest dobrym miejscem do życia i mogą w niej realizować swoje potrzeby (56%). Tylko 6% ankietowanych się z tym twierdzeniem zdecydowanie nie zgadza.
- Najwięcej pozytywnych ocen zebrały działania w takich obszarach, jak infrastruktura drogowa, infrastruktura sportowa i rekreacyjna, ale też działania na rzecz osób po 50 roku życia, czy tożsamości mieszkańców z regionem. Najmniej pozytywnych ocen otrzymały działania na rzecz bezrobotnych i osób do 34 roku życia. Te ostatnie, wraz z działaniami na rzecz zatrudnienia poza rolnictwem, otrzymały najwięcej negatywnych głosów.
- Większość mieszkańców gmin jest zadowolona z warunków życia w swojej miejscowości. Prawie co piąty badany nie jest z tego zadowolony.
- Badani z obszaru należącego do LGD deklarują, że korzystają często lub też czasami z obiektów, czy infrastruktury sfinansowanych ze środków unijnych. Tak odpowiedziało 66% ankietowanych. W ogóle z takiej infrastruktury nie korzysta 15% badanych.
- Dużym, bo wśród 63% badanych, zainteresowaniem cieszą się projekty związane z poprawą infrastruktury. O braku zainteresowania takimi projektami mówiło 8% ankietowanych.
- Gdyby mieszkańcy gmin mogli decydować o podziale dodatkowych funduszy, dofinansowaliby infrastrukturę drogową, ofertę sportową i rekreacyjną, jak również zwiększyli możliwości zatrudnienia poza rolnictwem. Najmniej pieniędzy przeznaczyliby na działania na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych.

- Bardzo dobrze ocenia funkcjonowanie LGD „Zaścianek Mazowska” aż 84% mieszkańców gmin. Pozostałe 16% ocenia te działania jako raczej dobre. Nikt nie ocenił negatywnie działania LGD.
- Mieszkańcy gmin jednomyślnie pozytywnie oceniają funkcjonowanie biura Lokalnej Grupy Działania. Na równi wysoko cenią sobie łatwość, z jaką można umówić się na spotkanie z pracownikiem biura, uzyskać odpowiedzi na pytania, a samych pracowników postrzegają jako osoby miłe, uprzejme z dużą wiedzą odpowiednią do wykonywanej pracy.
- Również nabory ogłaszane przez LGD w większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców. Żadna z osób nie wypowiedziała się na ten temat negatywnie.

1.	Wstęp	2
2.	Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1.	Cel główny i cele szczegółowe badania	6
3.2.	Zakres przedmiotowy badania.....	6
3.3.	Kryteria ewaluacyjne.....	6
3.4.	Pytania badawcze	7
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	14
5.1.	Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju.....	14
5.2.	Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju.....	19
5.3.	Funkcjonowanie LGD	27
5.4.	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju	41
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	44
7.	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	52
8.	Spis tabel i wykresów	54
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania	56
9.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:	56
9.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	56
9.3.	Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD	57
9.4.	Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD	63
9.5.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego.....	72

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczności** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągnięcia celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**.

Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorii analitycznej:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

Badanie źródeł zastanych (desk research)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie

niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie z wytycznymi MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytycznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo tanie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w

wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankietę można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doбором próby, który jest faktycznie doбором przypadkowym, dodatkowo obarczonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

łącznie przebadano 26 osób.

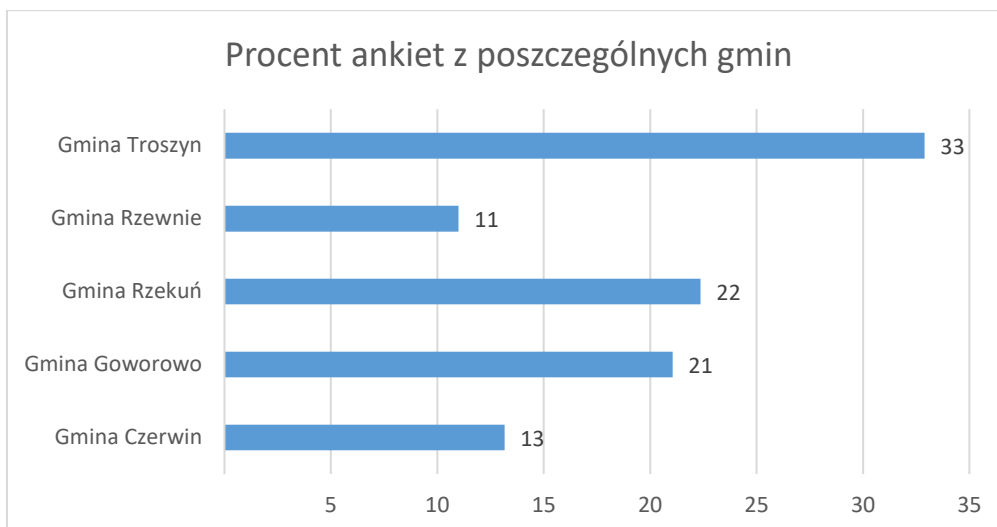
- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

łącznie przeprowadzono 219 ankiet. Z uwagi na charakter badań CAWI dokonano weryfikacji braków danych i do dalszej analizy przeznaczono 102 ankiety.

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin

Źródło: badania własne

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane
- Wywiad z dyrektorem Biura
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękomię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwi późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustro umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Na terenie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski” w roku 2021 mieszkało średnio 218 osób mniej niż w roku 2015, co stanowi ok. 1 %. Najwięcej osób ubyło w tym czasie w gminach Goworowo i Czerwin. Wyjątek stanowi gmina Rzekuń, w której w roku 2021 zamieszkiwało 1235 osób więcej niż 6 lat wcześniej, co stanowi 11%.

Tabela 1. Ludność ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo mazowieckie	5349114	5365898	5384617	5403412	5423168	5425028	5419721
Czerwin	5157	5131	5136	5124	5098	4846	4793
Goworowo	8474	8466	8412	8341	8275	7968	7926
Rzekuń	10422	10643	10805	10694	10839	11460	11657
Rzewnie	2655	2671	2651	2636	2638	2478	2446
Troszyn	4889	4868	4848	4796	4756	4589	4557
Średnia dla gmin LGD	31597	31779	31852	31591	31606	31341	31379

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Obraz demograficzny obszaru składa się nie tylko z liczby narodzin i zgonów ludności, ale także ich przemieszczania się w obrębie obszaru, jak również wyjazdów i przyjazdów z, i do kraju. Migracje nie mają charakteru stałego. W gminie Goworowo po kilku latach ujemnego salda migracji nastąpiła zmiana i do gminy przybyło dodatkowo 18 osób. Gmina Rzekuń ma stale dodatnie saldo migracji. W pozostałych gminach odnotowujemy zwykle ujemne wartości salda, ale miały one również pojedyncze epizody „na plusie”.

Tabela 2. Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo mazowieckie	b.d.	12950	13513	16702	18084	12197	12988
Czerwin	b.d.	-13	-13	-13	1	-21	-6
Goworowo	b.d.	-27	-43	-52	-64	-34	18
Rzekuń	b.d.	153	87	97	157	100	205
Rzewnie	b.d.	-5	1	-10	-10	-21	-8
Troszyn	b.d.	-24	-22	-26	-34	-17	-14
Średnia dla gmin LGD	b.d.	16,8	2	-0,8	10	1,4	39

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Średnio 60% ludności obszaru Lokalnej Grupy Działania jest w wieku produkcyjnym. Jest to liczba porównywalna do lat ubiegłych. Najwyższy odsetek osób w wieku produkcyjnym ma gmina Rzekuń (60,5%), najniższy gmina Rzewnie, mniej o 4%.

Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo mazowieckie	61,4	60,7	60,1	59,5	59	58,6	58,3
Czerwin	60,8	60,4	59,9	59,5	59	57,3	57,2
Goworowo	61,8	61,4	61,4	60,9	60,3	58,9	58,7
Rzekuń	65,1	64,9	64,3	63,6	63	60,9	60,5
Rzewnie	60,1	59,4	59,8	59,1	58,9	56,8	56,5
Troszyn	61,5	61,1	60,7	60,5	59,4	58,1	58
Średnia dla gmin LGD	61,9	61,4	61,2	60,7	60,1	58,4	58,2

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W roku 2021 na obszarze Stowarzyszenia LGD „Zaścianek Mazowski” wzrosła liczba osób w wieku senioralnym. Jeżeli porównać to do roku 2015, to stanowi to średnio wzrost o 16%. Najwyższe tempo starzenia się ludności odnotujemy w gminach Troszyn (20%) i Czerwin (18%). Najwolniej zaś starzeje się gmina Goworowo. Wzrost ludności powyżej 65 roku życia wynosi 10%.

Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo mazowieckie	16,2	16,7	17,2	17,7	18,1	18,5	18,8
Czerwin	16,8	17	17,4	18,1	18,7	19,6	19,9
Goworowo	16,5	16,8	16,9	17,5	17,8	18,4	18,3
Rzekuń	11	11,2	11,6	12,1	12,4	12,6	12,6
Rzewnie	17,8	18,6	18,8	19,4	19,8	20,5	20,8
Troszyn	15,3	15,9	16,1	16,3	17	18,3	18,5
Średnia dla gmin LGD	15,5	15,9	16,2	16,7	17,1	17,9	18,0

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wskaźnikiem bogacenia się gmin jest między innymi wzrost wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Wszystkie gminy na obszarze LGD „Zaścianek Mazowski” odnotowały wzrost tych wydatków. Najwyższy odnotowano w gminie Rzekuń, bo o 73%, najniższy w gminie Troszyn (35%).

Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych)

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
-------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

województwo mazowieckie	3559,19	4195,49	4538,48	4983,56	5580,28	6129,30	b.d.
Czerwin	3580,51	3914,88	4626,82	4592,16	4904,58	5623,96	6136,74
Goworowo	3398,09	3995,02	4297,78	4758,14	4736,35	5378,05	6184,52
Rzekuń	3329,73	3621,01	3843,73	3971,50	4475,31	5285,01	5832,98
Rzewnie	4361,93	4368,47	4645,23	4884,38	5207,06	6521,24	7471,76
Troszyn	3338,30	3826,94	4239,04	4469,07	6137,19	5986,42	6328,47
Średnia dla gmin LGD	3601,71	3945,26	4330,52	4535,05	5092,10	5758,94	6390,89

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Znacząco spadła liczba osób korzystających z środowiskowej pomocy społecznej, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W roku 2021 jest to spadek średnio dla gmin o 45% w porównaniu do roku 2015. Najwięcej osób w 2021 roku korzystało z takiej pomocy w gminie Goworowo (949), najmniej, bo 251, w gminie Rzekuń.

Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społeczne na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo mazowieckie	604	550	485	436	386	345	b.d.
Czerwin	727	628	625	508	345	316	257
Goworowo	1475	1480	1452	1254	1129	1047	949
Rzekuń	864	725	611	455	365	245	251
Rzewnie	1429	1460	1469	1504	1512	1316	767
Troszyn	1058	1075	1033	1040	1041	918	799
Średnia dla gmin LGD	1110,6	1073,6	1038	952,2	878,4	768,4	604,6

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Obserwujemy również wzrost podmiotów gospodarki narodowej na terenach wchodzących w skład LGD. Liczba ich ostatnio wzrosła średnio o 26% i w roku 2021 wynosiła średnio 512 podmiotów w każdej z gmin. Najwięcej podmiotów funkcjonuje w gminie Rzekuń (1177).

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo mazowieckie	766030	788008	809369	816423	854457	887329	927669
Czerwin	352	334	308	313	331	353	359
Goworowo	388	392	409	420	454	478	514
Rzekuń	841	884	941	974	1033	1103	1177
Rzewnie	165	158	156	164	169	176	185
Troszyn	279	284	283	291	306	316	326
Średnia dla gmin LGD	405	410,4	419,4	432,4	458,6	485,2	512,2

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na obszarze Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska” wzrosła w roku 2021 liczba podmiotów wpisanych do REGON, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Średnio dla gmin to wzrost o 23% w porównaniu do roku 2015. Najwyższy wzrost nastąpił w gminie Rzekuń - o 203 podmioty na 10 tys. mieszkańców.

Tabela 8. Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo mazowieckie	1432	1469	1503	1511	1576	1636	1712
Czerwin	683	651	600	611	649	728	749
Goworowo	458	463	486	504	549	600	648
Rzekuń	807	831	871	911	953	962	1010
Rzewnie	621	592	588	622	641	710	756
Troszyn	571	583	584	607	643	689	715
Średnia dla gmin LGD	628	624	625,8	651	687	737,8	775,6

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

O tym, czy dany region rozwija się dobrze, czy też nie, świadczy między innymi liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym. Tylko w dwóch gminach liczba takich podmiotów się zmniejszyła (Czerwin i Troszyn), w pozostałych liczba ich wzrosła, najbardziej zaś w gminie Rzekuń - o 51 podmiotów, czyli 42% w porównaniu z rokiem 2015.

Tabela 9. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo mazowieckie	208	208	207	225	221	195	224
Czerwin	115	97	62	102	123	137	88
Goworowo	74	79	103	87	126	117	112
Rzekuń	119	139	181	150	154	132	170
Rzewnie	138	57	114	141	71	92	166
Troszyn	86	104	78	97	131	105	68
Średnia dla gmin LGD	106,4	95,2	107,6	115,4	121	116,6	120,8

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W gminach wchodzących w skład LGD w latach 2015 do 2021 rozwijany był również kapitał społeczny w postaci organizacji pozarządowych. Wszystkie gminy odnotowują wzrost takich organizacji w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Średnio w roku 2021 w każdej z gmin działało 38 organizacji. Najwięcej organizacji pozarządowych przybyło w gminach Troszyn i Rzewnie.

Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo mazowieckie	43	46	48	44	46	48	50
Czerwin	31	31	31	29	29	35	35
Goworowo	28	28	31	30	30	31	33
Rzekuń	16	19	19	17	20	21	22
Rzewnie	34	37	38	38	42	48	49
Troszyn	37	43	45	48	48	52	53
Średnia dla gmin LGD	29,2	31,6	32,8	32,4	33,8	37,4	38,4

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba bibliotek i ich filii w gminach wchodzących w skład LGD utrzymuje się na tym samym poziomie od roku 2015, poza gminą Czerwin, w której w roku 2021 było o jedną bibliotekę mniej. W całym województwie zaobserwować można spadek liczby bibliotek oraz ich filii o ok. 2%.

Tabela 11. Biblioteki i ich filie

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo mazowieckie	961	957	953	953	958	946	941
Czerwin	3	2	2	2	2	2	2
Goworowo	5	5	5	5	5	5	5
Rzekuń	3	3	3	3	3	3	3
Rzewnie	2	2	2	2	2	2	2
Troszyn	2	2	2	2	2	2	2
Średnia dla gmin LGD	15	14	14	14	14	14	14

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Zmniejsza się liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W ostatnich latach zaobserwować można znaczący spadek mieszkańców bez pracy, średnio w gminach o 40%. Najwięcej osób bezrobotnych ubyło w gminie Rzekuń - względem roku 2015 było ich o 262 mniej.

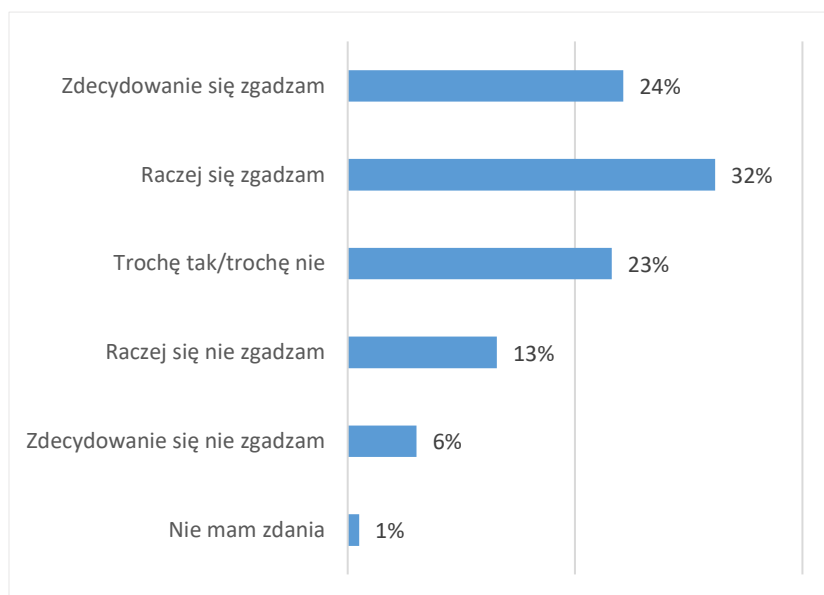
Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
województwo mazowieckie	216527	188910	154068	136545	123208	146375	129248
Czerwin	191	195	129	120	103	102	95
Goworowo	436	421	354	347	269	299	268
Rzekuń	635	556	469	424	336	391	373
Rzewnie	219	219	202	172	164	179	155
Troszyn	291	256	167	142	134	151	119
Średnia dla gmin LGD	354	329	264	241	201	224	202

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

Mieszkańcy gmin LGD „Zaścianek Mazowska” w większości (56%) zgadzają się ze stwierdzeniem, że ich gmina jest dobrym miejscem do życia, realizowania swoich podstawowych potrzeb. Tylko 6% ankietowanych się z tym twierdzeniem zdecydowanie nie zgadza, a 23% nie ma wyrobionego zdania na ten temat.

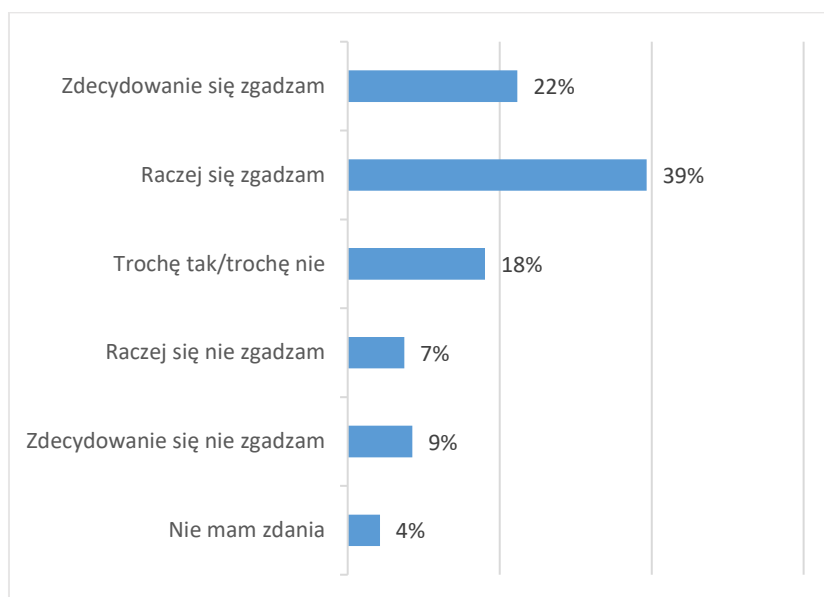
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Źródło: badania własne

Większość badanych mieszkańców, bo 61%, uważa, że od roku 2016 warunki życia w ich gminie się poprawiły i są teraz lepsze. Przeciwnego zdania jest 16% z nich, a prawie co piąty mieszkaniec nie wypowiedział się w tej sprawie jednoznacznie.

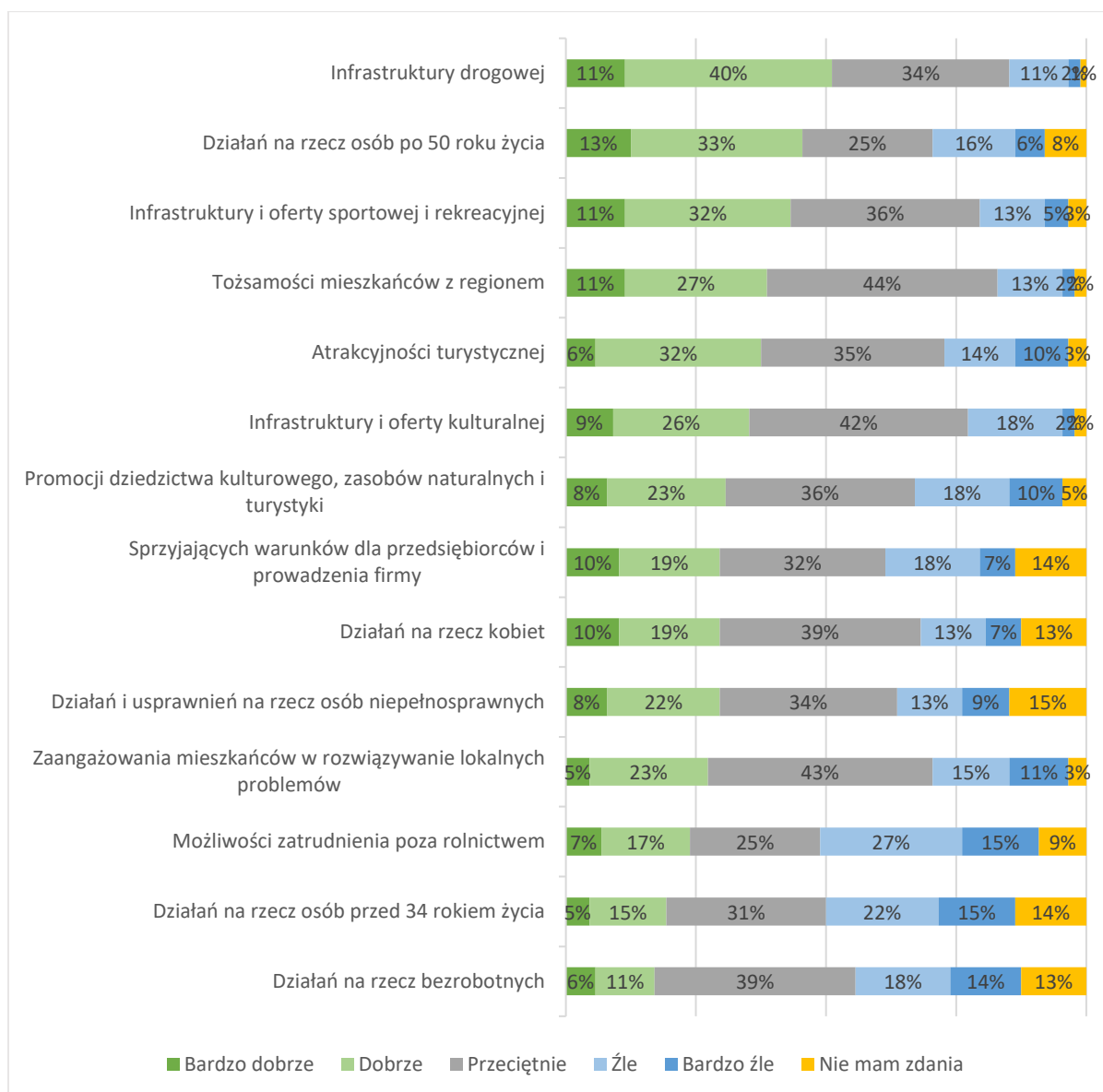
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Źródło: badania własne

Respondenci zostali poproszeni o ocenę gmin w kilku wymiarach. Najwięcej pozytywnych ocen zebrały działania w takich obszarach, jak infrastruktura drogowa, infrastruktura sportowa i rekreacyjna, ale też działania na rzecz osób po 50 roku życia, czy tożsamości mieszkańców z regionem. Najmniej pozytywnych ocen otrzymały działania na rzecz bezrobotnych i osób do 34 roku życia. Te ostatnie, wraz z działaniami na rzecz zatrudnienia poza rolnictwem, otrzymały najwięcej negatywnych głosów. Najwięcej pozytywnych odpowiedzi uzyskał wymiar, który nie był dofinansowany w ramach realizacji strategii. Strategia uwzględniła natomiast dwa z najstąbiej ocenianych wymiarów czyli działań na rzecz bezrobotnych oraz możliwości zatrudnienia poza rolnictwem. Oznacza to, że tworząc strategię dobrze zdiagnozowano potrzeby społeczności i ciągle najważniejsze problemy czekają na rozwiązanie.

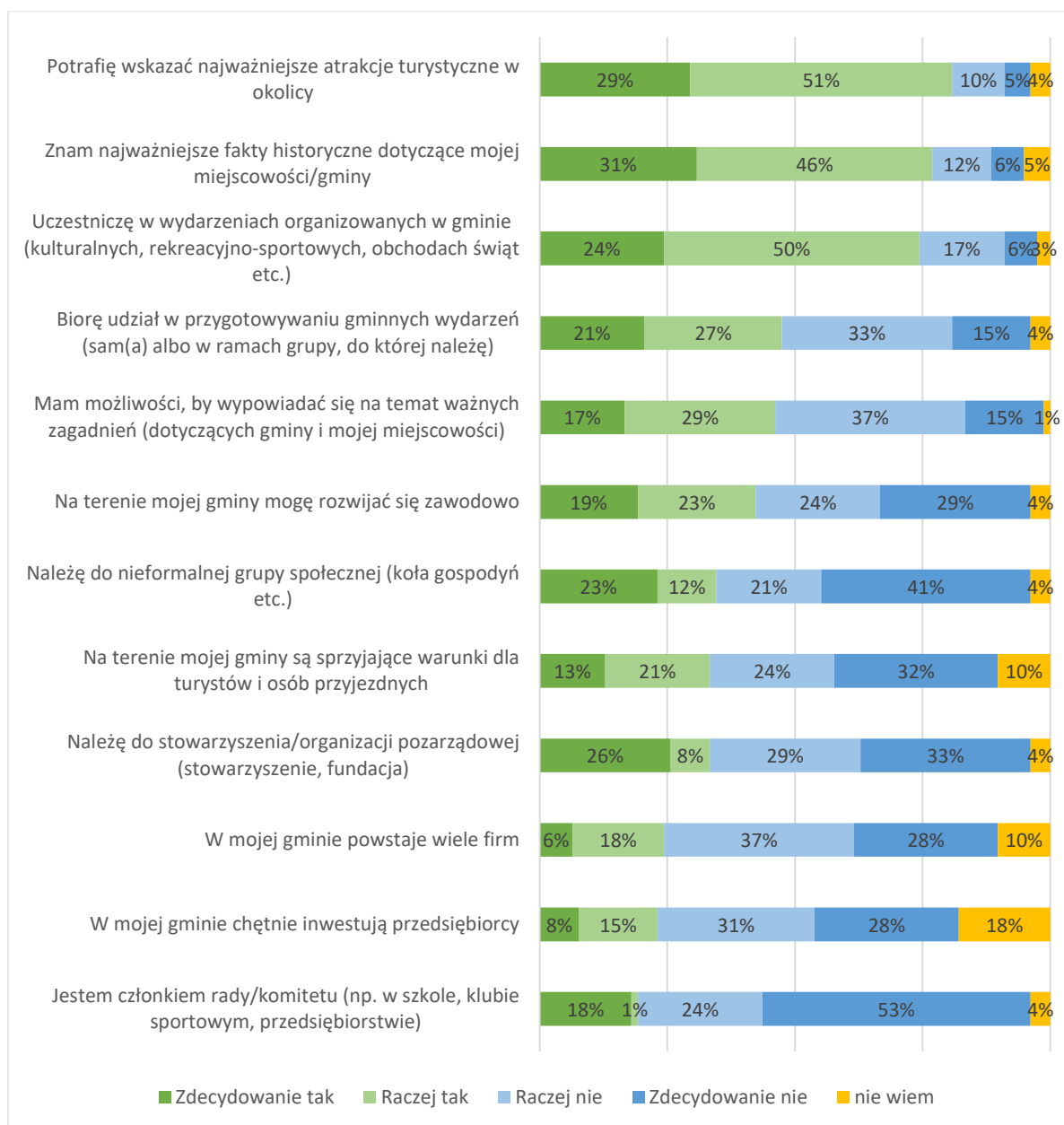
Wykres 4. Ocena gminy na wymiarach

Źródło: badania własne

Osoby, które wzięły udział w badaniu, ustosunkowały się również do kilku stwierdzeń dotyczących ich codziennego funkcjonowania w gminach, w których żyją. Zdecydowana większość badanych potrafi wskazać atrakcje turystyczne w gminie (80%), zna najważniejsze fakty historyczne dotyczące swojej miejscowości (77%). Badani chętnie też uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych, czy sportowych organizowanych w gminie. Wskazano również, że w obszarze gmin niechętnie inwestują przedsiębiorcy i nie ma sprzyjających warunków dla powstawania nowych firm.

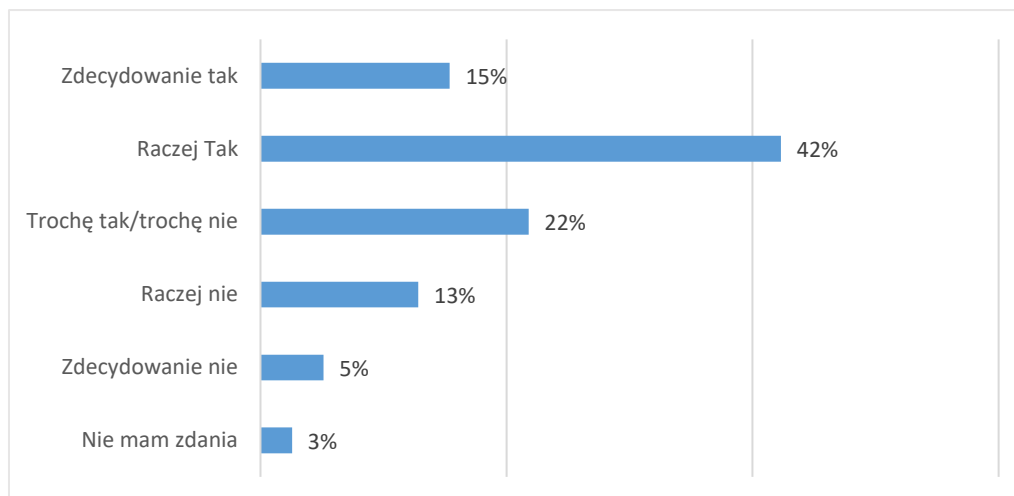
Wykres 5. Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowania gminy

Źródło: badania własne

Większość respondentów jest zadowolona z warunków życia w swojej gminie. Prawie co piąty badany nie jest z tego zadowolony, a 3% z ankietowanych nie ma zdania na ten temat. Nieco ponad 22% nie potrafiło zająć jednoznacznego stanowiska.

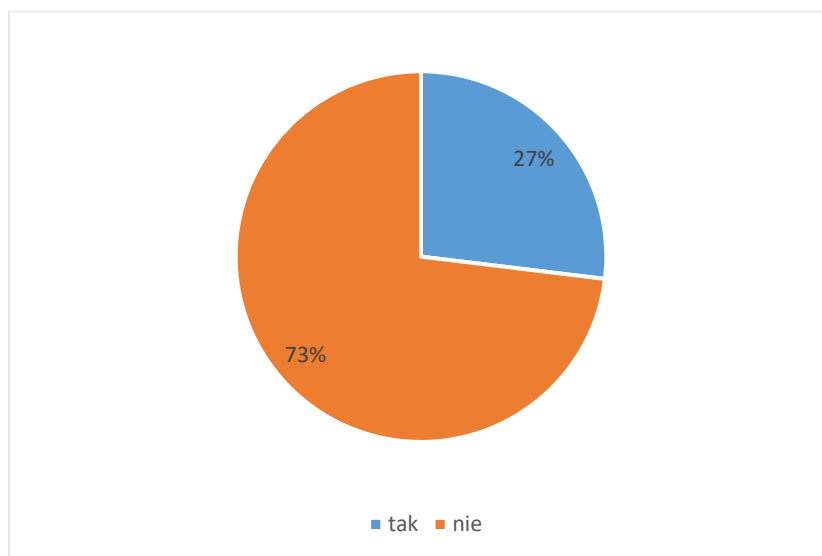
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Źródło: badania własne

Aż 73% badanych jest na tyle zadowolonych z miejsca swojego zamieszkania, że nie rozważa na ten moment jego zmiany. Równocześnie 27% osób bierze pod uwagę taką ewentualność. Jako główny powód relokacji badani wymienili brak perspektyw zawodowych (14%), trudny dostęp do edukacji oraz inne powody.

Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło: badania własne

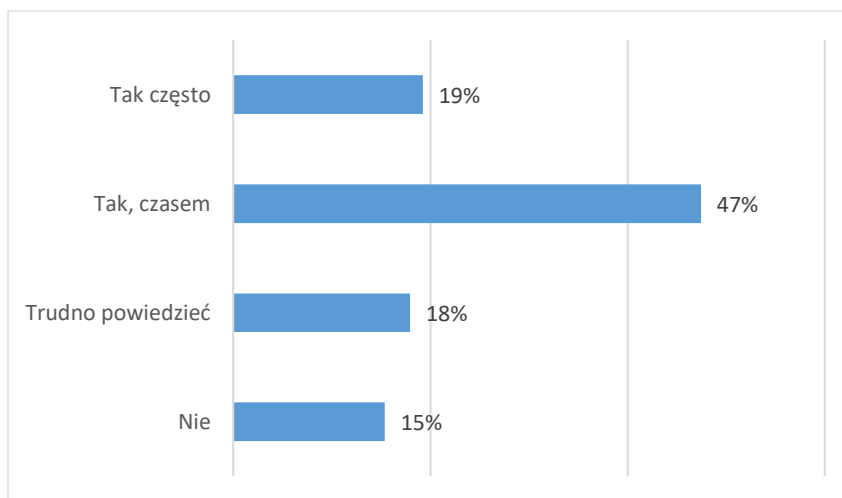
Wykres 8. Powody zmiany miejsca zamieszkania

Źródło: badania własne

Badani z obszaru należącego do LGD deklarują, że korzystają często lub też czasami z obiektów, czy infrastruktury sfinansowanych ze środków unijnych. Tak odpowiedziało 66% ankietowanych. W ogóle z takiej infrastruktury nie korzysta 15% respondentów.

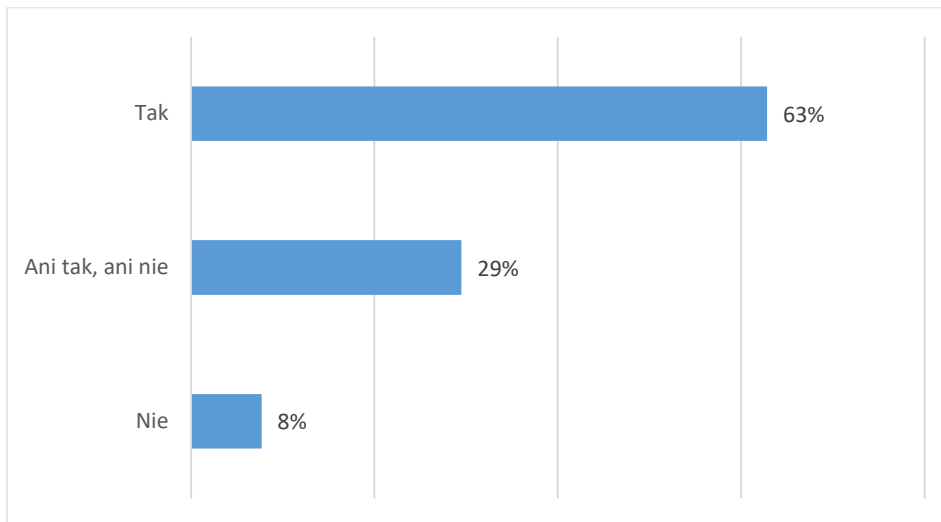
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

Prawie dwie trzecie (63%) badanych odpowiedziało twierdząco na pytanie, czy projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców. O tym, że nie ma takiego zainteresowania mówiło 8% z ankietowanych.

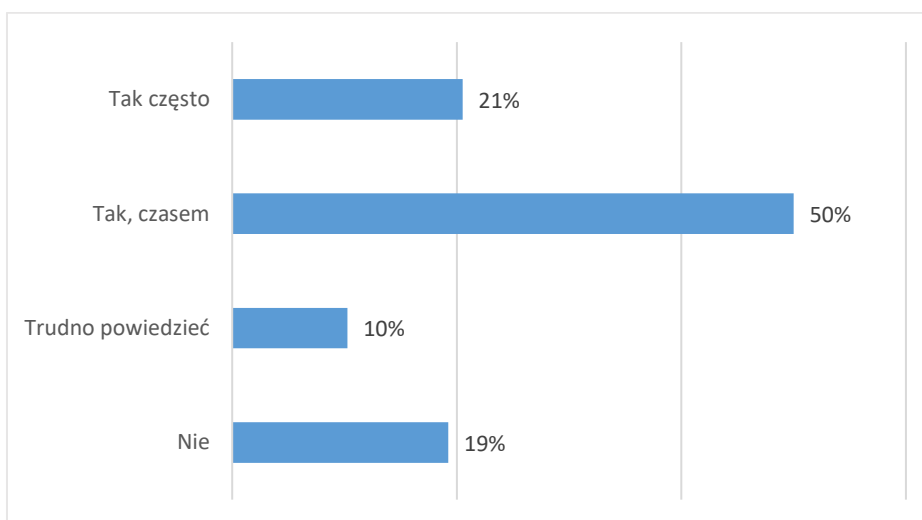
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

Jedna piąta badanych mieszkańców gmin w ogóle nie korzysta z projektów takich jak szkolenia i festyny, które zostały sfinansowane ze środków unijnych. Zdecydowana większość, bo 71%, czasami lub też często korzysta z takich inicjatyw.

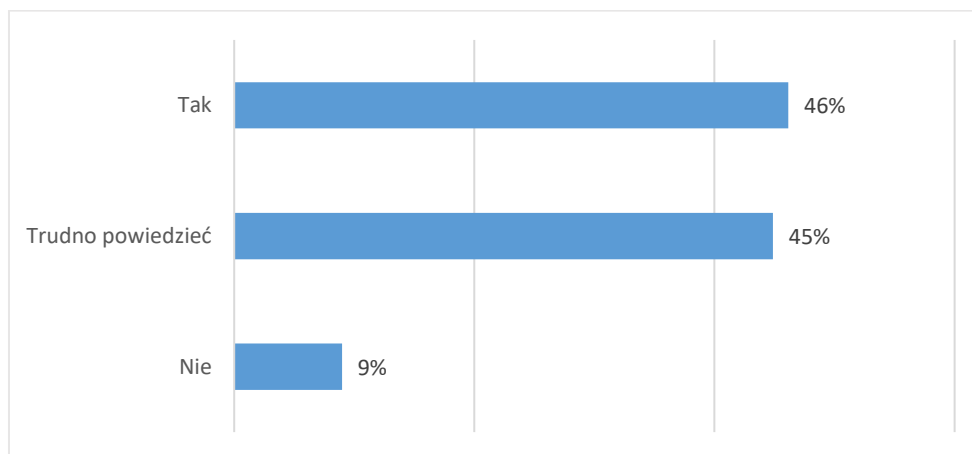
Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

Prawie połowa badanych (46%) uważa, że projekty te cieszą się dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców gmin. Tyle samo osób nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie, a 9% uważa, że projekty te nie interesują mieszkańców.

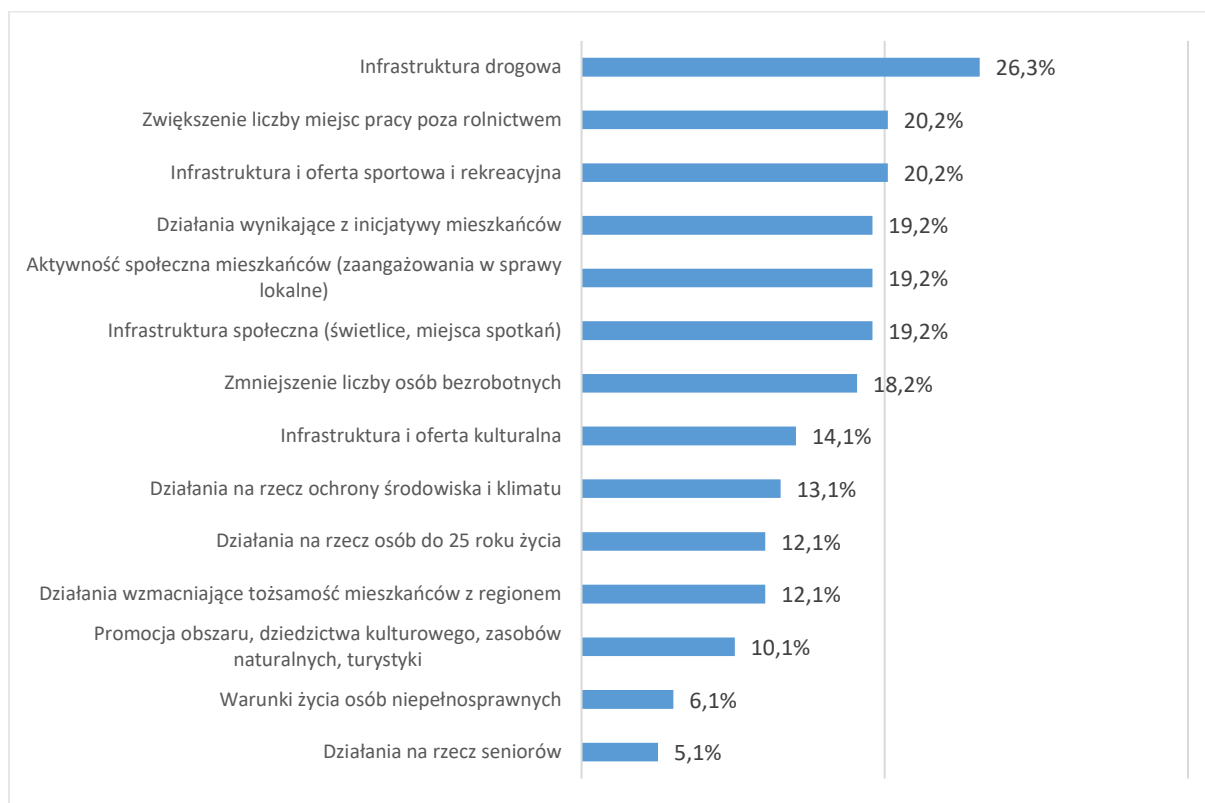
Wykres 11. Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

Jeżeli mieszkańcy gmin obszaru LGD mogliby indywidualnie decydować o dofinansowaniu niektórych obszarów w gminach, najwięcej z nich wsparłoby infrastrukturę drogową, ofertę sportową i rekreacyjną, jak również zwiększyło możliwości zatrudnienia poza rolnictwem. Najmniej pieniędzy ankietowani przeznaczyliby na działania na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych.

Wykres 12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?

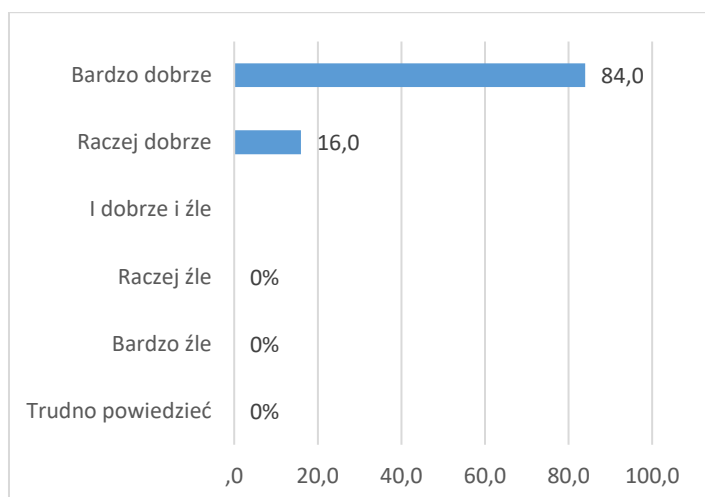
Źródło: badania własne

5.3. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

Funkcjonowanie LGD „Zaścianek Mazowski” bardzo dobrze ocenia aż 84% respondentów. Pozostałe 16% ocenia te działania jako raczej dobre. Nikt z badanych nie wyraził się negatywnie na temat działań LGD.

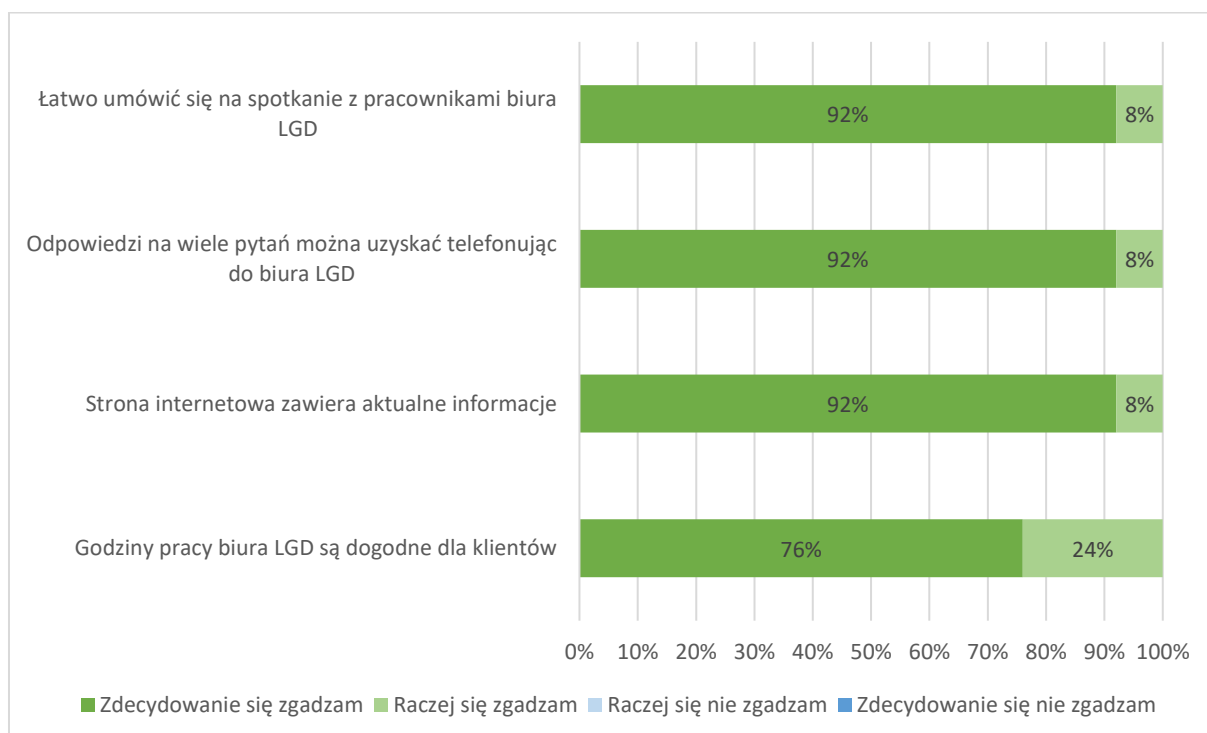
Wykres 13. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Ankietowani jednomyślnie pozytywnie oceniają funkcjonowanie biura Lokalnej Grupy Działania. Na równi wysoko cenią sobie łatwość, z jaką można umówić się na spotkanie z pracownikiem biura, uzyskać odpowiedzi na pytania oraz działanie strony internetowej i zamieszczanych na niej informacji.

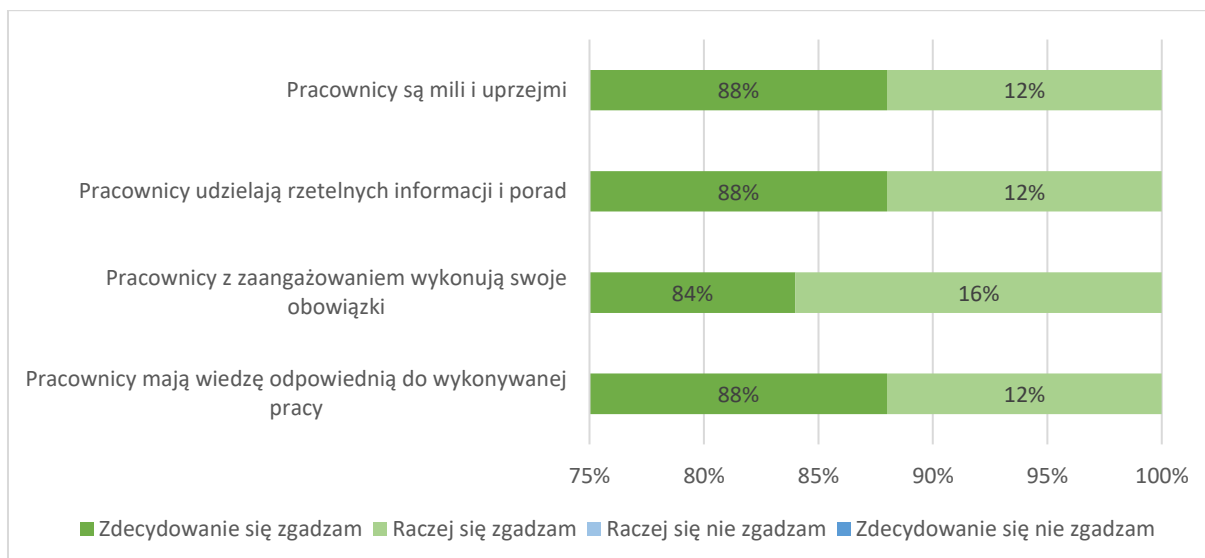
Wykres 14. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Źródło: badania własne

Respondenci postrzegają pracowników biura LGD jako osoby miłe i uprzejme, udzielające rzetelnych informacji i porad, mające dużą wiedzę, odpowiednią do wykonywanej pracy.

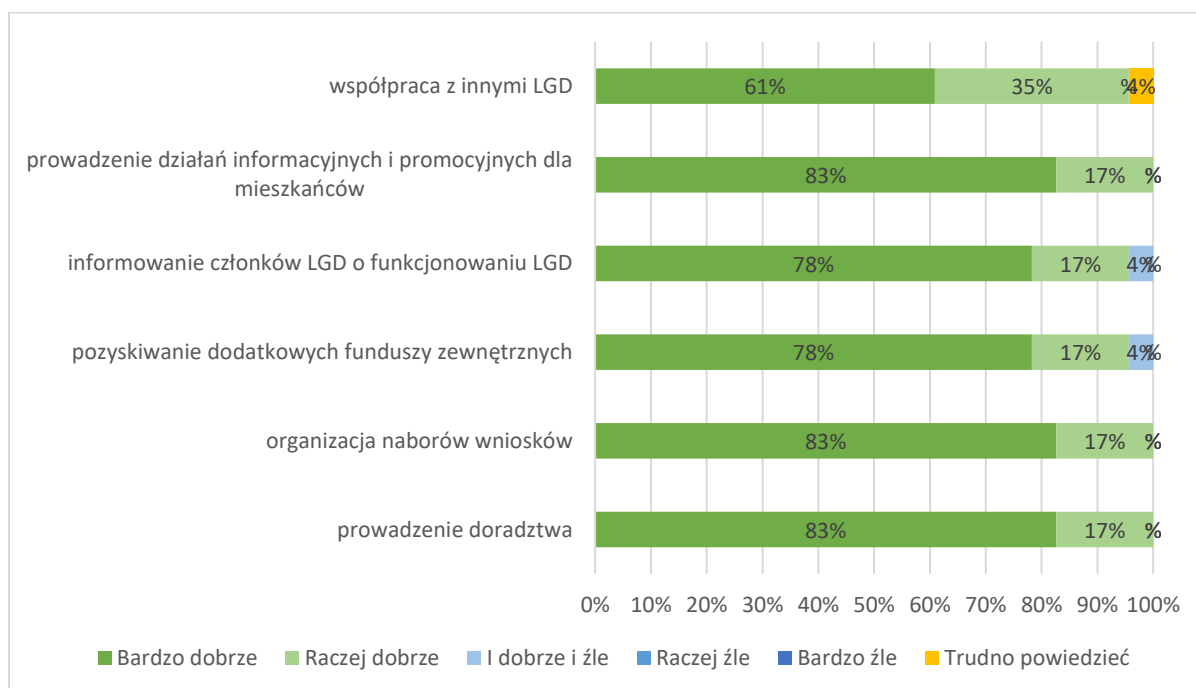
Wykres 15. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Źródło: badania własne

Wszystkie z obszarów funkcjonowania biura LGD, jakie zostały poddane ocenie uzyskało bardzo pozytywne oceny. Najwyżej ankietowani ocenili prowadzenie działań informacyjnych dla mieszkańców, jak również prowadzenie doradztwa oraz organizację naborów wniosków.

Wykres 16. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach

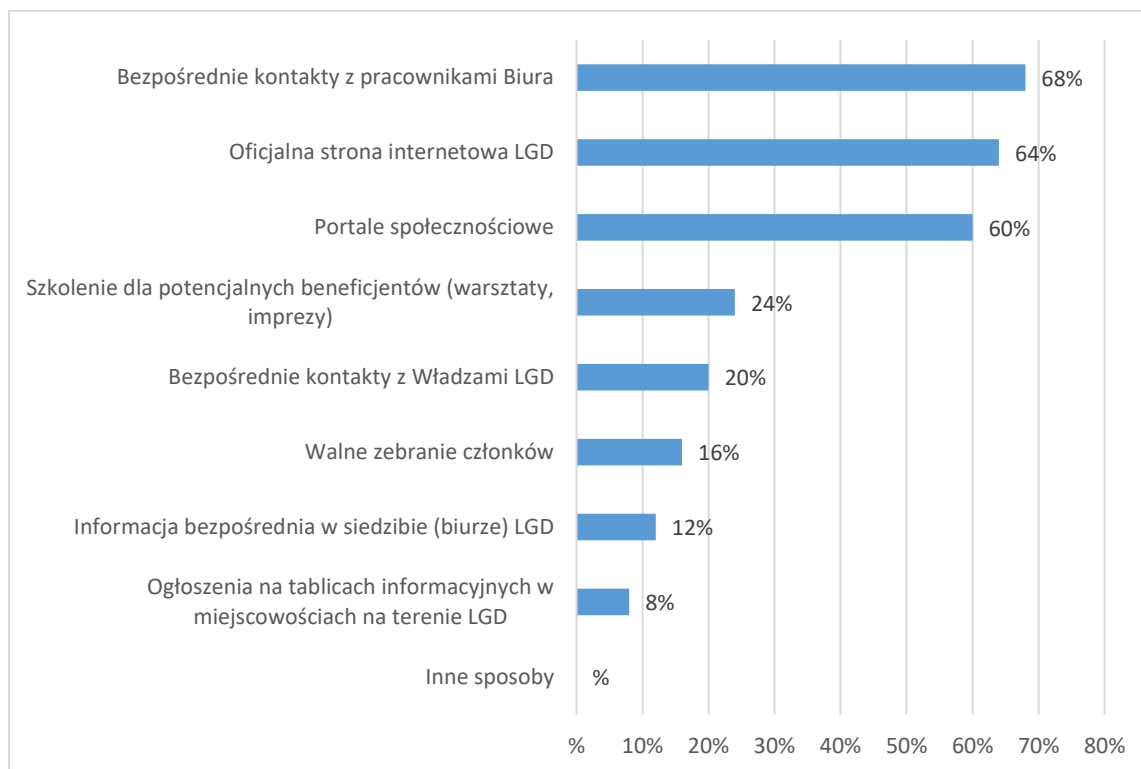

Źródło: badania własne

Mieszkańcy gmin należących do LGD „Zaścianek Mazowski” wiedzą o samej LGD, jak również o jej działaniu najczęściej czerpią bezpośrednio od pracowników LGD (68%) oraz ze strony

internetowej LGD (64%). Rzadziej zdarza się, że takie dane pozyskują z ogłoszeń zamieszczanych na tablicach informacyjnych, czy z informacji bezpośrednio w biurze LGD.

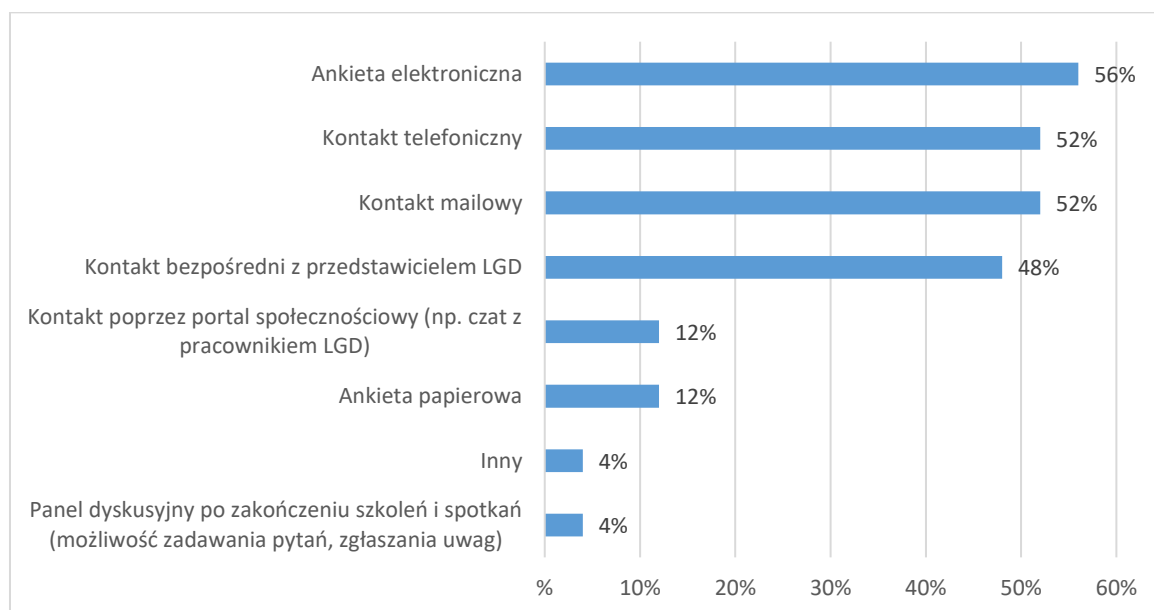
Wykres 17. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Najbardziej popularną ścieżką, wg badanych, do przekazywania informacji od społeczeństwa do LGD jest ankieta elektroniczna. Tak wskazała ponad połowa ankietowanych (56%). Dużą popularnością cieszy się również kontakt telefoniczny czy mailowy. Najmniej popularną formą przekazywania informacji zwrotnej od społeczeństwa jest panel dyskusyjny po szkoleniach czy spotkaniach.

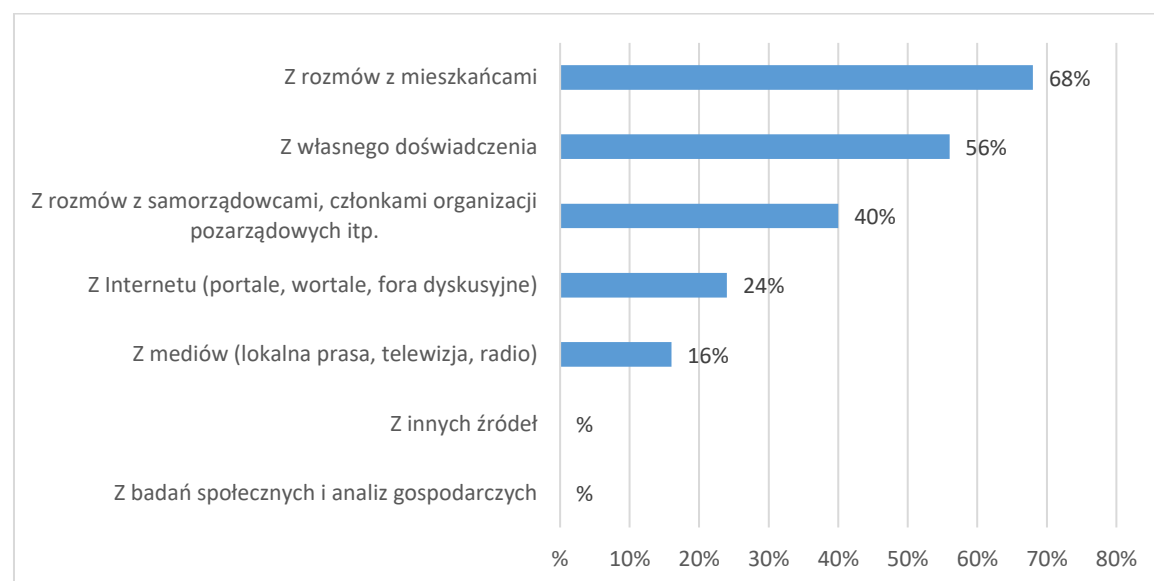
Wykres 18. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

Źródło: badania własne

O potrzebach lokalnej społeczności mieszkańcy najczęściej dowiadują się z rozmów z innymi mieszkańcami (68%) oraz z własnego doświadczenia (56%). Najrzadziej ankietowani dowiadują się o potrzebach innych z mediów (lokalna prasa, telewizja) czy z Internetu (fora dyskusyjne, portale)

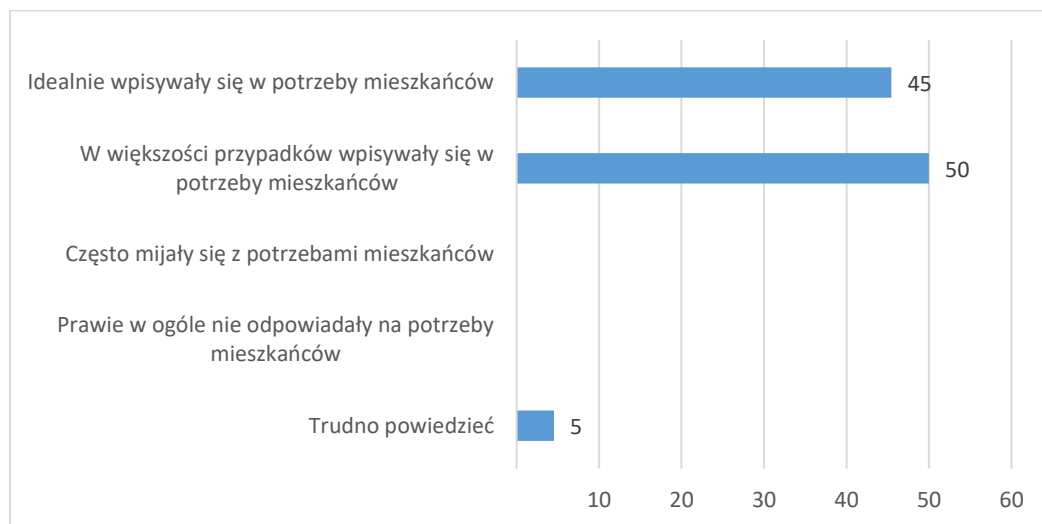
Wykres 19. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?

Źródło: badania własne

Połowa respondentów odpowiedziała, że nabory ogłaszane przez LGD w większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców obszaru LGD. O tym, że idealnie się w te potrzeby wpisywały, opowiedziało 45% ankietowanych. Nie było osób, które wypowiedziały negatywnie na ten temat i tylko 5% ankietowanych trudno było udzielić odpowiedzi na ten temat.

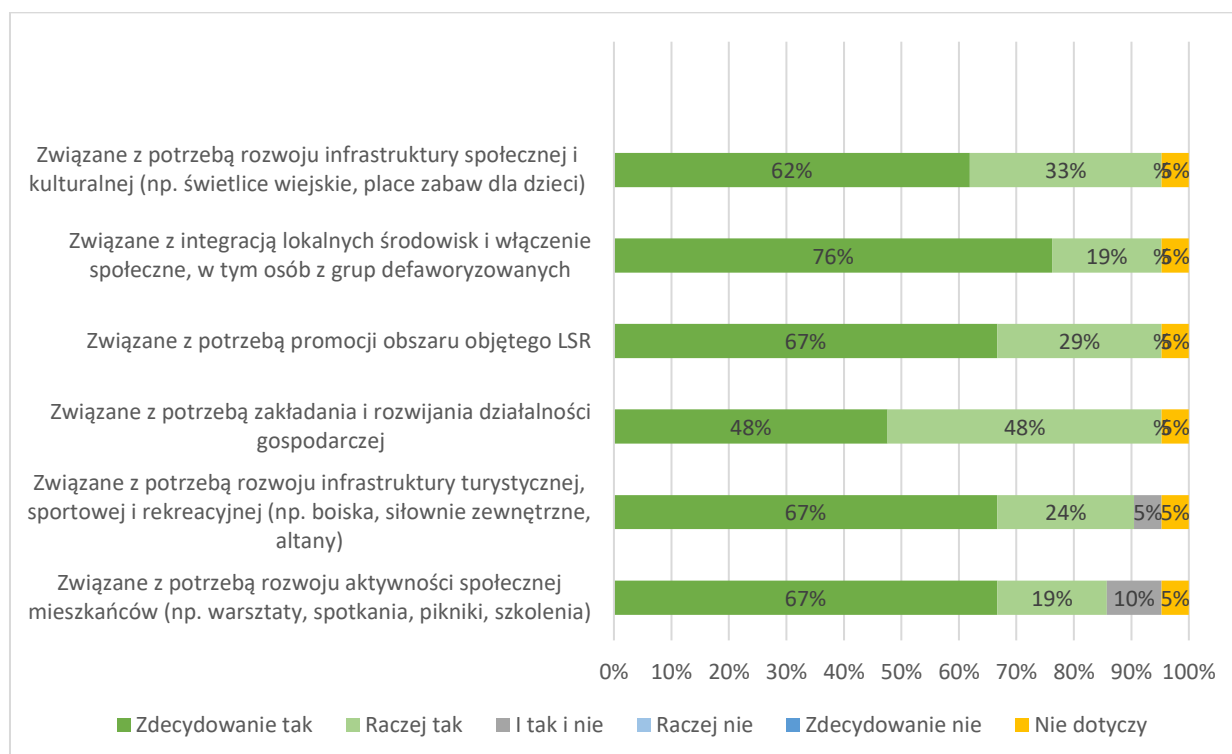
Wykres 20. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Źródło: badania własne

Badani w większości uważają, że realizowane nabory wniosków w LGD zdecydowanie pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych. I tak - najbardziej pomogły w rozwiązaniu problemów związanych z integracją lokalnych środowisk (76%), z aktywnością społeczną i z potrzebą rozwoju infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej. Najmniej sprawdziły się w zakładaniu i rozwijaniu działalności gospodarczych.

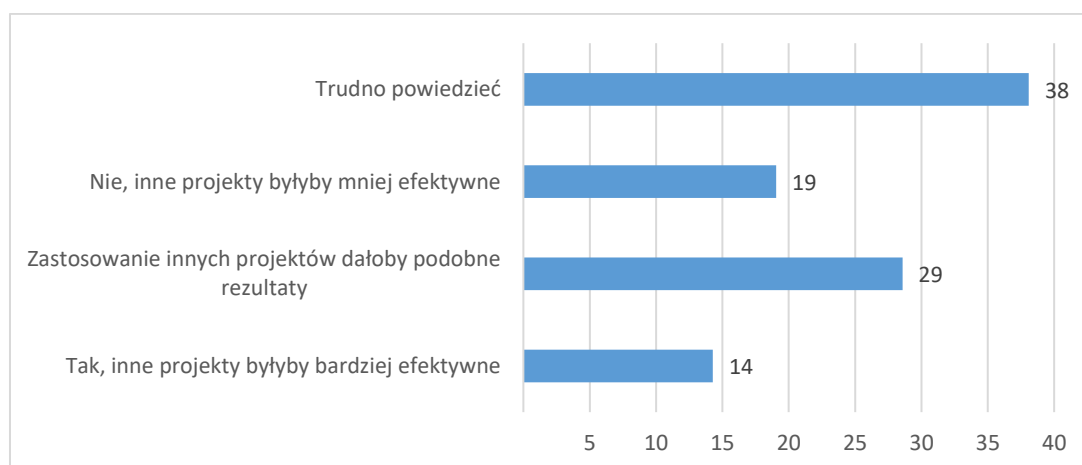
Wykres 21. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z:

Źródło: badania własne

Ankietowani są mocno podzieleni w odpowiedziach na pytanie, czy inne projekty pozwoliłyby osiągnąć podobne rezultaty. To, że inne projekty dałyby podobne rezultaty uważa 29% ankietowanych, ale że byłyby one bardziej efektywne uważa 14% badanych. 19% respondentów jest przeciwnego zdania na temat efektywności innych projektów.

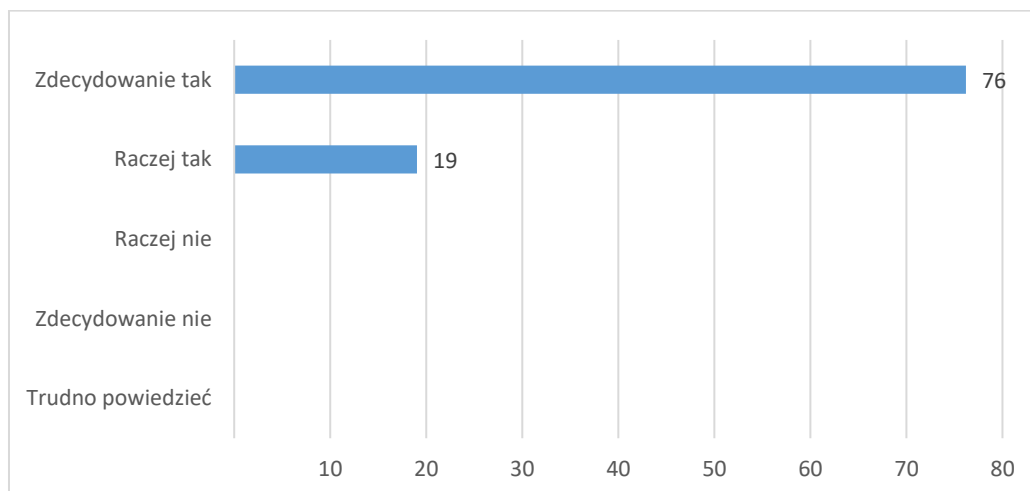
Wykres 22. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Źródło: badania własne

Wśród osób badanych panuje pełna zgoda co do efektywności wydanych środków finansowych przeznaczonych na wdrażanie LSR. Ich zdaniem, lokalna społeczność zdecydowanie na tym skorzystała. Zdecydowanie o tym przekonanych jest 76% respondentów.

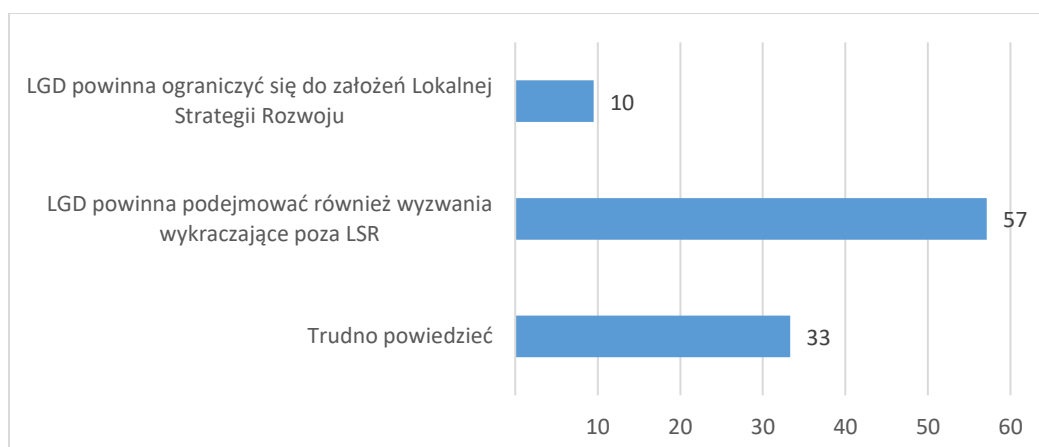
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Źródło: badania własne

Ankietowani zapytani zostali również o to, czy LGD powinna podejmować jeszcze inne działania, które pozwoliłyby rozwiązać problemy mieszkańców. Większość uważa (57%), że LGD powinna podejmować działania wykraczające poza LSR, a co dziesiąty badany jest zdania, że LGD powinna się ograniczyć do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju.

Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Źródło: badania własne

Doradztwo biura LGD

Stowarzyszenie planując działania komunikacyjne zdiagnozowało jeden z istotnych problemów: „Niewystarczający poziom wiedzy nt. zasad ubiegania się o przyznanie pomocy i jej rozliczania.” Odpowiadając na istniejące potrzeby społeczne LGD dąży do zapewnienia wysokiej jakości doradztwa i szkolenia dla wnioskodawców oraz beneficjentów. W latach 2016 – 2021 usługi doradcze świadczone 89 podmiotom, w trakcie 210 godzin. Co oznacza, że na każdy z podmiotów przeznaczono 2 godziny i 22 minuty doradztwa. Z 89 podmiotom którym doradzano, 80 zostało wybranych przez Radę LGD do dofinansowania. Z tej liczby z 71 podmiotami podpisano umowę na dofinansowanie. Oznacza to, że spośród podmiotów, którym udzielono doradztwa wybranych przez Radę LGD, 89% podpisało umowę na dofinansowanie (spośród wszystkich podmiotów którym pomagano na etapie składania wniosku, z 80% podpisało umowę na dofinansowanie).

Tabela 13. Doradztwo

	Suma podmiotów którym świadczone usługi doradcze	Suma podmiotów wybranych przez Radę LGD do finansowania	Liczba podmiotów z którymi podpisano umowę na dofinansowanie	Liczba godzin doradztwa	% wniosków, wybranych przez Radę do finansowania i mieszczących się w limicie środków, które korzystały z doradztwa w LGD i otrzymały wsparcie
2016	18	16	13	45	81%
2018	19	18	16	68	89%
2019	14	9	8	24	89%
2020	27	26	23	47	88%
2021	11	11	11	26	100%
suma	89	80	71	210	89%

Źródło: dane LGD

Plan komunikacji i plan szkoleń

W latach 2016 – 2021 odbyły się 4 szkolenia dla organu decyzyjnego i 33 szkolenia dla pracowników LGD. Organ decyzyjny poszerzał swoją wiedzę w zakresie zasad wdrażania LSR, ze szczególnym uwzględnieniem procesu naboru wniosków oraz oceny i wyboru operacji do finansowania, na temat innowacji, przedsiębiorczości oraz zróżnicowania źródeł dochodu na obszarach wiejskich, a także zasad przyznawania i rozliczania projektów grantowych. Pracownicy LGD podnosili kwalifikacje w obszarze oceny wniosków i weryfikacji biznesplanów. Ważnym obszarem szkoleniowym była ochrona danych osobowych. Dodatkowo pracownicy nabyli wiedzę na temat doradztwa dla wnioskodawców i skutecznej komunikacji ze społecznością lokalną oraz zasad ewaluacji i monitoringu LSR. Zawsze aktualne tematy powiększające kompetencje pracowników to wiedza na temat przeciwdziałania bezrobociu, metody facylitacji społecznej czy szkolenia związane z marketingiem internetowym.

LGD określiła cele szczegółowe działań komunikacyjnych. Po pierwsze dotarcie do szerokiego grona odbiorców, w tym potencjalnych beneficjentów z informacją o LSR i postępie w realizacji strategii. Drugi cel to wzrost wiedzy nt. zasad ubiegania się o przyznanie pomocy i prawidłowe rozliczanie udzielonego wsparcia. W dalszej kolejności LGD ma na celu informowanie przedstawicieli poszczególnych grup docelowych, w tym grup defaworyzowanych o ofercie wsparcia oraz zaangażowanie partnerów i interesariuszy LGD we wspólne działania dotyczące wdrażania LSR. Dla każdego z powyższych celów szczegółowych ustalono precyzyjny plan komunikacji wraz z ustaleniem grupy docelowej, środków komunikacji, wskaźników produktu i planowanych efektów. W latach 2016 – 2021 Stowarzyszenie prowadziło od kilku do kilkunastu zadań komunikacyjnych. Z dostępnych informacji wynika, że każdorazowo określono cel zadania, narzędzia komunikacji wraz z opisem, miejsce i czas realizacji kampanii. Ustalano grupę docelową, w tym czy grupa docelowa jest grupą defaworyzowaną. Opisywano jaka jest zakładana efektywność, wskaźniki rezultatu oraz dokumenty potwierdzające realizację zadania. I tak w 2021 roku zrealizowano 7 zadań komunikacyjnych: strona internetowa LGD; upublicznienie na stronie internetowej LGD raportów z prowadzonych ewaluacji; szkolenie na temat zasad ubiegania się o przyznanie pomocy i prawidłowego rozliczania udzielonego wsparcia w formie szkoleń; indywidualne doradztwo; przekazywanie bieżących informacji na temat ofert wsparcia; przekazywanie informacji w formie newslettera; partycypacja lokalnej społeczności na poziomie współdziałania i delegowania działań. Większość zadań była realizowana w ciągu całego roku, wyjątkiem upublicznienie materiałów ewaluacyjnych (styczeń), szkolenie z zasad pomocy i informacje na temat wsparcia (marzec) oraz partycypacja lokalnej społeczności (luty, czerwiec). Grupami celowymi byli w zależności od celu zadania wszyscy mieszkańcy, wnioskodawcy i potencjalni wnioskodawcy, JST, Członkowie Zespołu ds. monitoringu i ewaluacji LSR, członkowie Zespołu ds. aktualizacji LSR. Każde z zadań ma precyzyjnie określoną efektywność oraz zakładane do osiągnięcia wskaźniki realizacji. Przykładowo, zadanie które ma na celu przekazywanie bieżących informacji na temat ofert wsparcia uwzględnia szczególne potrzeby grup defaworyzowanych i przyczyni się do skutecznego przekazania informacji o wsparciu oraz dotrze do właściwych grup. Wskaźnik realizacji tego zadania to przesłana informacja na temat ofert wsparcia do 10 miejsc najczęściej uczęszczanych przez przedstawicieli grup defaworyzowanych.

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska” liczy 152 członków (indywidualnych i instytucjonalnych, stan na podstawie strony www), w tym 5 to samorządy, 11 to organizacje pozarządowe, 20 osób to sektor gospodarczy czyli osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub rolnicy.

W latach 2016 – 2021 siedmioosobowy (zmniejszył się w trakcie kadencji) Zarząd spotkał się 25 razy. Odbyło się 6 spotkań Walnego Zgromadzenia Członków. Rada LGD spotykała się 17 razy oraz w roku 2021 odbyły się 3 posiedzenia w trybie obiegowym.

Tabela 14. Funkcjonowanie organów

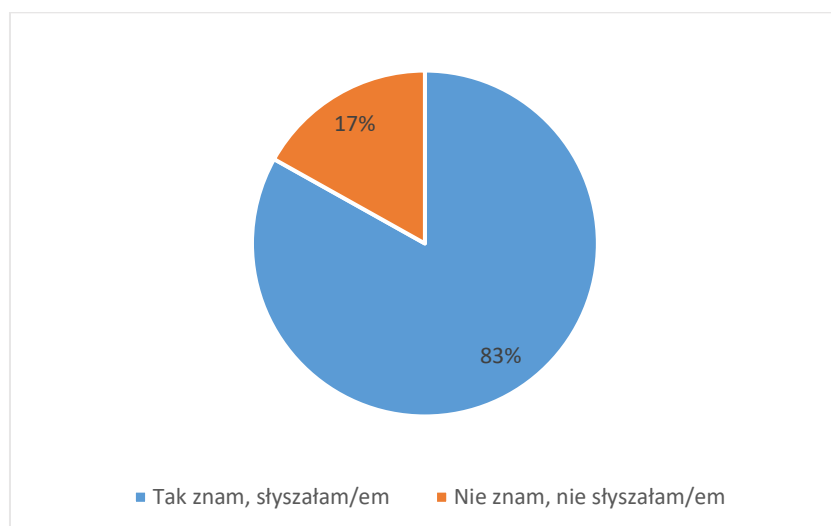
	Posiedzenia Zarządu LGD	Posiedzenia Rady LGD	WZC
2016	4	3	1
2017	3	5	1
2018	5	3	1
2019	4	2	1
2020	3	1	1
2021	6	3	1
suma	25	17	4

Źródło: dane LGD

Rozpoznawalność LGD

Aktywne działania aktywizujące i promocyjne sprawiły, że zdecydowana większość ankietowanych mieszkańców zadeklarowała, że zna Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania “Zaścianek Mazowska”. LGD nie zna 17% respondentów.

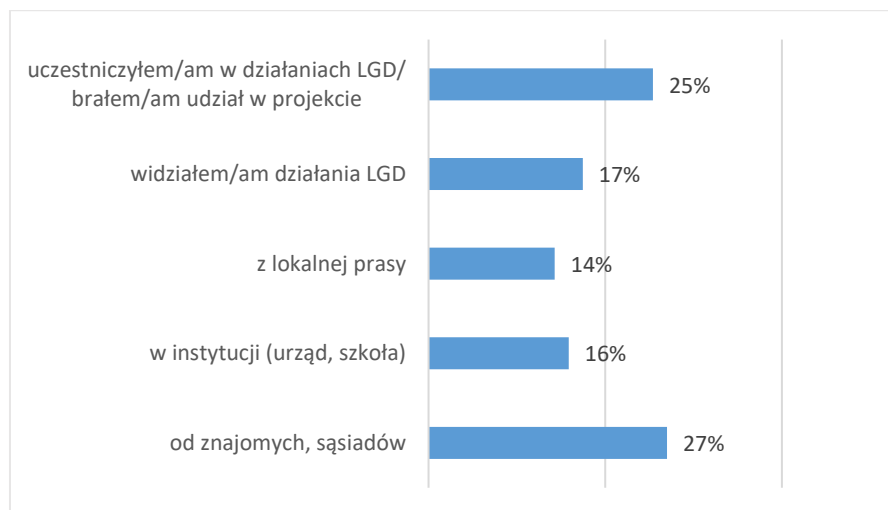
Wykres 25. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania “Zaścianek Mazowska”?

Źródło: badania własne

Szczególnie ważne jest to, że głównym źródłem wiedzy o LGD jest uczestnictwo w działaniach podejmowanych przez LGD lub z funduszy Stowarzyszenia. Spośród osób, które znają LGD 17% zadeklarowało, że widziało działania LGD. Znaczna liczba ankietowanych wskazała na sąsiadów i znajomych jako źródło wiedzy o Stowarzyszeniu. Część mieszkańców o LGD dowiedziała się z lokalnej prasy lub od urzędników oraz ze szkół.

Wykres 26. W jaki sposób dowiedziały się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Źródło: badania własne

Inne działania LGD

LGD „Zaścianek Mazowska” realizowała 4 projekty własne, w tym jeden w 2022 roku. W ramach jednego z przedsięwzięć LSR, Wiedza i Innowacje, przeprowadzono dwa projekty których celem było wzmocnienie kapitału społecznego poprzez zorganizowanie i przeprowadzenie warsztatów dla mieszkańców obszaru LGD, w tym przedstawicieli grup dafaworyzowanych. Dwukrotnie przeprowadzono dwudniowe warsztaty dla 60 mieszkańców z obszaru LGD w tym dla przedstawicieli grup defaworyzowanych. Uczestnicy szkolenia uzyskali praktyczną wiedzę i umiejętności z zakresu przetwórstwa spożywczego. Udział w ofercie edukacyjnej stworzył im możliwość rozwoju innowacyjnych działalności pozwalających na tworzenie miejsc pracy poprzez zakładanie małego przetwórstwa. Stowarzyszenie w ramach przedsięwzięcia, Kompetencje Społeczne LSR, wzmocniała kapitał społeczny prowadząc ofertę edukacyjną dla przedstawicieli organizacji i grup z sektora społecznego. Projekt obejmował realizację trzydniowej oferty edukacyjnej skierowanej do 40 przedstawicieli organizacji pozarządowych i grup z sektora społecznego z obszaru LGD (dwa wyjazdy średnio po 20 uczestników), w tym osób z grup defaworyzowanych. Tematyka prowadzonych zajęć dotyczyła aktywności społecznej, liderów społeczności lokalnej i wolontariatu. Przeprowadzono również drugi projekt w ramach przedsięwzięcia, Kompetencje

Społeczne LSR, rozpoczął się w 2021 roku i zakończył w 2022 roku. Projekt obejmował realizację oferty edukacyjnej (konferencja historyczna, konkurs kulinarny, dwie publikacje, w tym z przepisami potraw konkursowych) skierowanej do 100 osób związanych z sektorem społecznym: lokalnych liderów, przedstawicieli organizacji pozarządowych i grup z sektora społecznego, aktywnych społecznie mieszkańców z obszaru LGD, w tym osób z grup defaworyzowanych.

LGD „Zaścianek Mazowsza” prowadziło projekty poza Lokalną Strategią Rozwoju, środki pozyskano z Zarządu Województwa Mazowieckiego, w tym we współpracy z Towarzystwem Przyjaciół Goworowszczyzny, a projekt nosił nazwę *Forum Inicjatyw Północno-Wschodniego Mazowsza 2020*. W ramach operacji przeprowadzone zostały działania edukacyjne i doradcze oraz wspierające komunikację wewnątrz- i między- sektorową poprawiające warunki do podejmowania współpracy i budujące pozytywny wizerunek trzeciego sektora dla przedstawicieli sektora społecznego powiatu ostrołęckiego i mazowieckich gmin ościennych powiatu. Inny projekt to zadanie publiczne zrealizowane wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół Goworowszczyzny, Stowarzyszeniem „Projekt Radomir”, Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „Zielone Sióło”. Prowadzono wsparcie (doradztwo i szkolenia) organizacji pozarządowych i grup nieformalnych z sektora społecznego obszaru północno – wschodniego Mazowsza oraz powstała mapa sektora społecznego. Pozyskano środki na zadanie publiczne: „Inspiracje przy kawie – rozwijamy aktywność społeczną kobiet”. Zadanie zakładało zakup sprzętu, który pozwolił LGD na organizowanie profesjonalnych spotkań z przedstawicielami lokalnych społeczności z pobliskich terenów wiejskich w tym na aktywizację kobiet. W 2019 roku LGD „Zaścianek Mazowsza” było partnerem projektu wspierającego sektor społeczny, który realizowany był wspólnie z LGD „Kurpsie Razem”.

Stowarzyszenie cyklicznie brało udział w imprezach gminnych, w 2022 r. wzięło udział w pikniku gminnym „Kulturalnie i kulinarnie” – Bitwa regionów”. LGD zajęła II miejsce w konkursie im. Stefana Czarnowskiego o tytuł Inclusion-Leadera, w kategorii, Działania włączające osoby bezrobotne, kobiety powracające na rynek pracy. Celem konkursu było pokazanie dobrych praktyk pokazujących rozwiązania włączające społeczność, w tym grupy defaworyzowane do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, a także wprowadzanie zmian i tworzenie nowych rozwiązań. Stowarzyszenie bierze udział w programie „Fimango – zarządzanie finansami w organizacjach pozarządowych” co pozwala na organizację bezpłatnych szkoleń i doradztwa dla przedstawicieli organizacji pozarządowych i kół gospodyń wiejskich z oferty szkoleniowej dotyczącej prowadzenia księgowości oraz sprawozdawczości finansowej. LGD pozyskała grant na realizację inicjatywy na rzecz ekonomii społecznej pn. „Majówka pozarządowa”. Stowarzyszenie współpracuje z nieformalną grupą „Troszyński Senior” w ramach pozyskania grantu od Stowarzyszenia Radomskie Centrum Przedsiębiorczości na bon społecznościowy. Od 2014 roku LGD jest Ambasadorem Programu Mazowsze Lokalnie, którego inicjatywy wpisują się w zadania aktywizujące lokalne społeczności liderów mieszkańców i organizacje pozarządowe.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski” jest członkiem nieformalnego zrzeszenia organizacji pozarządowych o nazwie Forum Inicjatyw Społecznych Północno-Wschodniego Mazowsza, którego celem jest sieciowanie organizacji pozarządowych na tym obszarze. W ramach FIS ściśle współpracuje m.in. z Mazowieckim Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej.

5.4. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa

W ramach 2 celów ogólnych wyznaczonych w LSR zaplanowano 8 przedsięwzięć z 8 wskaźnikami produktu. Dwa z ośmiu wskaźników produktu ma realizację umowy na poziomie 100%. Najniższą realizację umowy (50%) mają dwa wskaźniki: *Liczba akcji promocyjnych*, *Liczba ofert edukacyjnych*. W przypadku płatności poziom realizacji jest nieznacznie niższy. Tylko jeden ze wskaźników produktu ma 100% realizacji. Najniższy poziom wykonania (poniżej 30% płatności) mają dwa wskaźniki: *Liczba zrealizowanych inicjatyw integrujących lokalną społeczność*, *Liczba ofert edukacyjnych*.

Tabela 15. Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
				Umowy	Płatności
Innowacyjny Zaścianek	Liczba rozwiniętych działalności gospodarczych przy zastosowaniu innowacji	działalność	4	100%	50%
Wiedza i Innowacje	Liczba ofert edukacyjnych	oferta edukacyjna	2	100%	100%
Start Produkcji i Usług	Liczba nowo założonych działalności gospodarczych	działalność	20	65%	65%
Zasoby a Przedsiębiorczość	Liczba nowo założonych działalności gospodarczych	działalność	5	60%	60%
Współpraca przy Promocji	Liczba akcji promocyjnych	akcja	2	50%	50%
MILA - Miejsca Integracji i Lokalnej Aktywności	Liczba miejscowości, w których powstały miejsca przyczyniających się do integracji społecznej	sztuka	24	83%	58%
ISKRA - Inicjatywy w Społecznościach Kształtujące Rozwój ich Aktywności	Liczba zrealizowanych inicjatyw integrujących lokalną społeczność	wydarzenia	50	90%	26%
Kompetencje społeczne	Liczba ofert edukacyjnych	oferty edukacyjne	4	50%	25%

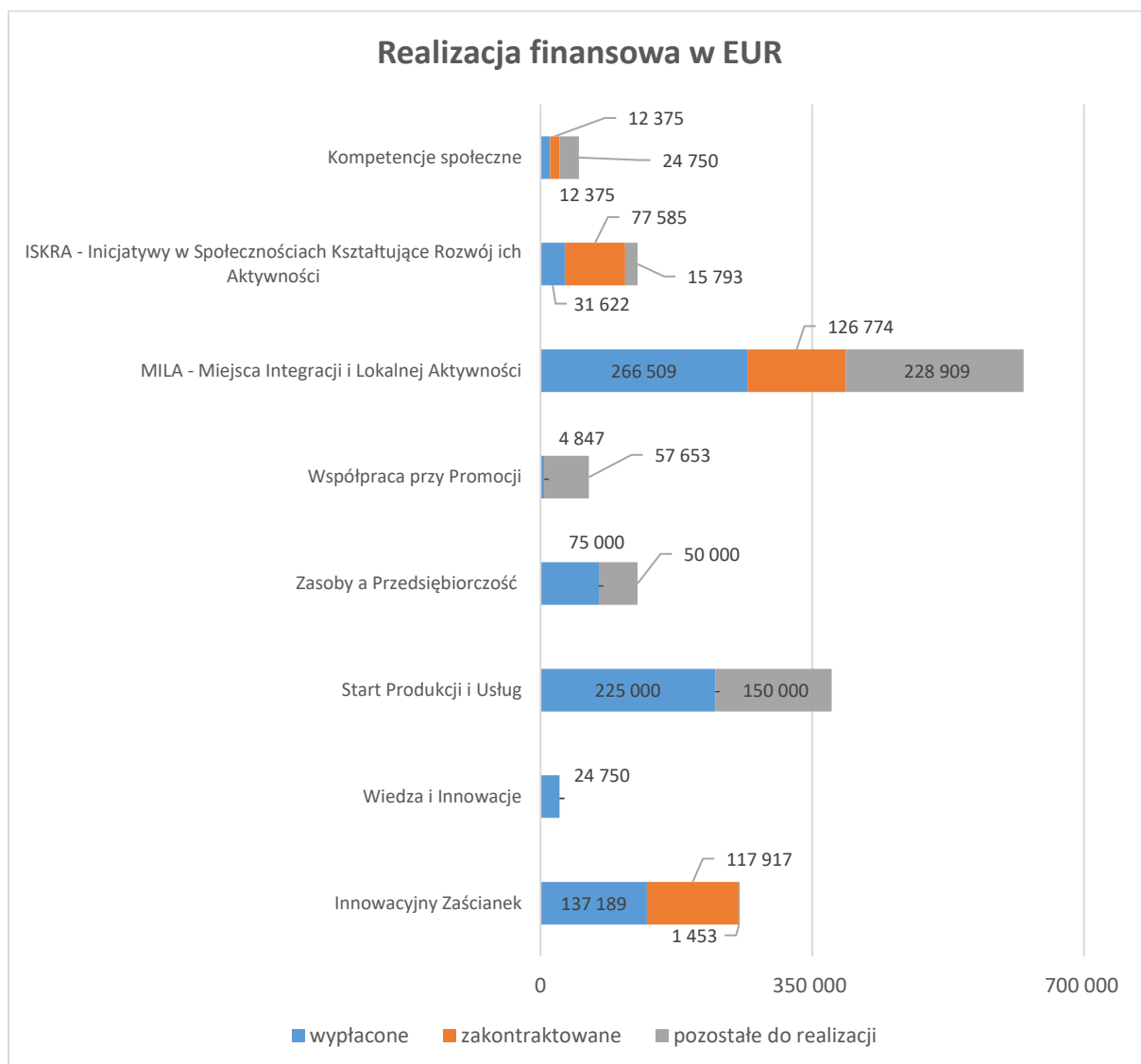
Źródło: dane LGD

Postęp finansowy

Najwięcej środków w EURO wypłacono w ramach przedsięwzięcia *MILA - Miejsca Integracji i Lokalnej Aktywności* (267 tys. EUR) i *Start Produkcji i Usług* (225 tys. EUR). Najwięcej środków zakontraktowano na *MILA - Miejsca Integracji i Lokalnej Aktywności* (127 tys. EUR) i *Innowacyjny Zaścianek* (118 tys. EUR). Spośród zaplanowanych przedsięwzięć najmniej

środków wypłacono *Współpraca przy Promocji* (5 tys. EUR) oraz *Wiedza i Innowacje* (25 tys. EUR).

Wykres 27. Realizacja finansowa – stan na 31.12.2021 r.

Źródło: dane LGD

Opis projektów współpracy

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowsza” zrealizowało jeden projekt współpracy krajowej oraz jest w trakcie realizacji projektu międzynarodowego. Celem krajowego projektu współpracy, zrealizowanego wspólnie z LGD „Kursie Razem” i LGD „Zielone Sięło”, pod nazwą PROMOCJA – AKTYWIZACJA – TURYSTYKA – OCHRONA DZIEDZICTWA (PATO), był wzrost konkurencyjności i przedsiębiorczości obszaru LGD. Lokalne Grupy Działania miały na celu promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług

lokalnych oraz lokalnej przedsiębiorczości. W ramach operacji odbył się wyjazd na Targi „Smaki Regionów 2018”, stworzono Quest, odbyły się warsztaty kulinarne wraz z wydaniem publikacji promującej dziedzictwo kulinarne partnerów projektu oraz opracowano i udostępniono film ukazujących walory trzech partnerskich grup.

LGD jest w trakcie realizacji międzynarodowego projektu współpracy wspólnie z LGD „Zielone Sioło” oraz Stowarzyszeniem vietos veiklos grupe „Radviliskio lyderis”. Projekt pod tytułem „Partnerstwo na rzecz promocji tradycji i innowacji w rozwoju lokalnym” (PnrPTiIWRL). Operacja ma na celu wzrost konkurencyjności i przedsiębiorczości obszaru LGD. Zadaniem projektu jest wymiana doświadczeń i wiedzy w obszarze przedsiębiorczości, prezentacja dobrych praktyk w rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacja społeczności lokalnych, promocja i rozwój obszarów partnerskich LGD, wspólne działania na rzecz zrównoważonego rozwoju z udziałem młodych mieszkańców. Pierwszym etapem projektu jest zorganizowanie jarmarku polskich i litewskich wyrobów i usług lokalnych. W ramach operacji zaplanowano konferencję otwierającą projekt połączoną z wizytą studyjną na obszarze LGD z Litwy. W dalszej kolejności zostanie przeprowadzona wizyta studyjna na obszarze LGD „Zielone Sioło” oraz LGD „Zaścianek Mazowska”. Powstanie wirtualna mapa na temat przedsiębiorczości obszaru LGD „Zaścianek Mazowska” film promocyjny o obszarze LGD „Zaścianek Mazowska” oraz jeden film o LGD „Zielone Sioło”.

Projekty grantowe

LGD „Zaścianek Mazowska” realizowała projekty grantowe obejmujące łącznie 45 zadań grantowych. Zadania dotyczyły organizacji jednorazowych lub cyklicznych wydarzeń integrujących mieszkańców danej miejscowości z obszaru LGD lub zakupu wyposażenia miejsc służących integracji. Zdaniem LGD projekty grantowe miały najsilniejszy wpływ na budowanie kapitału społecznego dzięki swoim założeniom oraz kryteriom wyboru grantobiorców. Grantobiorcy musieli wykazać między innymi zaangażowanie mieszkańców, włączenie grup defaworyzowanych, partnerów i wolontariuszy. Trafnie został określony zakres zadań grantowych, dotyczył konkretnej miejscowości i jej zasobów, co sprzyjało włączeniu lokalnej społeczności w pozyskanie i realizację grantu ze względu na silne przywiązanie do miejsca zamieszkania. Należy podkreślić, że realizacja projektów grantowych wymagała od kadr, przede wszystkim pracowników LGD, znacznego nakładu pracy związanej z całą procedurą naboru wniosków, przyznaniem pomocy, rozliczeniem i kontrolą zadań.

Reasumując, LGD organizowała nabory wniosków, wdrażała operacje własne i projekty grantowe, pozyskiwała środki finansowe z innych źródeł oraz administrowała funkcjonowanie LGD i aktywizowała mieszkańców. Zakres wdrażanej strategii był ambitny i wymagający. Należy w przyszłości starannie planować działania uwzględniając dostępne zasoby, w tym kadrowe, aby zabezpieczyć ich przyszłą realizację.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

Zakończenie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju przypadnie na 2023 rok. Dostępne dane GUS pozwalają jedynie na uzyskanie kontekstu społeczno-gospodarczego funkcjonowania LGD. Weryfikacja wskaźników oddziaływania będzie mieć miejsce w 2023 roku i dzisiaj nie sposób mieć pewności co do ich osiągnięcia. Jednak postępy rzeczowe i uzyskane wskaźniki rezultatu rzucają światło na przyszłość. W ramach pierwszego celu ogólnego możemy posłużyć się danymi GUS. Liczba łączna podmiotów gospodarki narodowej na obszarze LGD w 2021 roku wyniosła 2 561, więc zdecydowanie przewyższyła wartość zaplanowaną. Należy pamiętać, że ostateczna weryfikacja wskaźników odbędzie się na koniec 2023 roku i nie sposób przewidzieć jak będzie wyglądać wtedy sytuacja.

Wskaźniki drugiego celu ogólnego nie opierają się na danych GUS i będą weryfikowane innymi narzędziami na koniec realizacji strategii.

CEL OGÓLNY 1	Wzrost konkurencyjności i przedsiębiorczości obszaru LGD			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego I	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Liczba przedsiębiorstw na obszarze LGD	szt.	1880	1918	GUS BDL

CEL OGÓLNY 2	Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców obszaru LGD „Zaścianek Mazowski”			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego II	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych w KRS oraz grup nieformalnych ¹⁰ na obszarze LGD	szt.	89	95	Ministerstwo Sprawiedliwości – Krajowy Rejestr Sądowy, Starostwo Powiatowe w Ostrołęce i Makowie Mazowieckim, Regionalny Związek Rolników Kótek i Organizacji Rolniczych w Ostrołęce
Liczba nowo powstałych grup obywateli LGD zrzeszonych wokół wspólnej idei	szt.	0	10	Beneficjenci/Listy obecności, regulaminy, sprawozdania
Liczba sieci organizacji pozarządowych i grup sektora społecznego	szt.	0	1	LGD/pisemna deklaracja członków sieci

Ocena wpływu na kapitał społeczny

Bez wątplenia kluczowym elementem budowy kapitału społecznego są projekty grantowe. Ten rodzaj operacji wymusza organizowanie się danej społeczności lub organizacji. Konieczne jest uwzględnienie interesów innych interesariuszy by daną operację przeprowadzić. Często realizacja projektu wymaga kontaktu z JST i uzyskania zgody samorządu np. jako właściciela budynku w zakresie wykorzystania pomieszczeń. Co oczywiste sama organizacja musi być przekonana do realizacji przedsięwzięcia. Projekt grantowy wymaga komunikacji, porozumienia między uczestnikami. I nie jest istotny przedmiot operacji, czy będzie to wydarzenie, czy zakup wyposażenia. Zawsze będą wymagane pozwolenia na podejmowanie różnych działań. Z tego powodu grantobiorcy są zmuszeni do nawiązania współpracy. W przypadku LGD „Zaścianek Mazowska” projekt grantowy musi być zrealizowany na obszarze LGD z wykorzystaniem lokalnych zasobów. I to buduje kapitał i więzi społeczne społeczności.

Możliwym usprawnieniem realizacji projektów grantowych jest rozszerzenie grup potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów. Dobrą opcją byłoby dopuszczenie dofinansowania projektów składanych przez grupy nieformalne. Wówczas taki projekt miałby jeszcze większą wartość, szczególnie z perspektywy budowy kapitału społecznego. Aktualnie taka możliwość istnieje, ale jest rzadko wykorzystywana. Z korzyścią dla mieszkańców ale i dla LGD byłoby znaczne uproszczenie procedur grantowych i wprowadzenie rozliczania takich projektów ryczałtem. Uproszczenie procedur to warunek szerszego udziału społeczności w grantach w szczególności mieszkańców, którzy nie mają doświadczenia w pozyskiwaniu i rozliczaniu środków unijnych.

Przedsiębiorczość

LGD powinna wspierać przedsiębiorczość. Przedsiębiorczość, sytuacja finansowa i ekonomiczna to jedne z ważniejszych domen ludzkiej aktywności. Niemal wszystko, co dzieje się na obszarze LGD ma pośredni lub bezpośredni związek z tymi obszarami. Kompleksowe wdrażanie strategii wskazuje, że potrzeby, motywacje i aspiracje mieszkańców są związane z ich sytuacją zawodową i ekonomiczną. Właśnie z takich powodów przedsiębiorczość powinna być jedną z kluczowych domen aktywności Lokalnej Grupy Działania. Obserwując aktywność społeczną i obywatelską mieszkańców widać, że najbardziej aktywne osoby, to te, które mają zapewnione źródła dochodu. W takiej sytuacji życiowej jest czas na myślenie o aktywności obywatelskiej i społecznej.

Zarówno podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej są bardzo istotne. Widać to w liczbach mieszkańców utrzymujących się z własnej aktywności gospodarczej. Na obszarze LGD potrzebne są zarówno duże firmy, w takich przypadkach dofinansowanie powinno być większe niż aktualne 300 tysięcy złotych. Pozwoliłoby to firmom na rzeczywisty rozwój, a nie na niewielkie zmiany, na co pozwala aktualny poziom dofinansowania. W przypadku istniejących

jednoosobowych działalności możliwe byłyby mniejsze środki ale bez warunku zatrudniania nowej osoby. Środki byłyby przeznaczone na doposażenie w dodatkowy sprzęt lub na zwiększenie liczby świadczonych usług. Takie wsparcie pozwoliłoby małym firmom na konkurencję z większymi podmiotami i być może rozwój w przyszłości.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

LGD starała się wspierać turystykę i dziedzictwo kulturowe, choć nie były to priorytety Lokalnej Strategii Rozwoju.

Wsparcie rozwoju turystyki było zapisane w LSR. W przedsięwzięciu, Zasoby i Przedsiębiorczość, wyodrębniono usługi turystyczne i przetwórstwo spożywcze. Zawężenie przedsięwzięcia spowodowało, że było dostosowane dla firm z regionu.

LGD wspierała turystykę realizując projekty współpracy. W projektach współpracy ważna jest promocja obszaru w kontekście promocji produktów i przedsiębiorczości, co związane jest z zasobami turystycznymi. LGD była na targach promujących produkty i usługi obszaru LGD. Powstał również film promocyjny. W 2022 roku LGD realizuje projekt międzynarodowy, którego celem jest między innymi promocja usług i produktów turystycznych.

Dziedzictwo kulturowe nie było uwzględnione w strategii. Jedno z kryteriów oceny dotyczy wykorzystania zasobów lokalnych w tym dziedzictwa, ale nie przekłada się to na realizowane projekty.

Grupy defaworyzowane

Podstawowe grupy defaworyzowane zdiagnozowano w kontekście utrudnionego dostępu do rynku pracy (osoby długotrwale bezrobotne, osoby bezrobotne o niskich kwalifikacjach i doświadczeniu, osoby młode do 29 roku życia pozostające bez pracy, kobiety nieaktywne zawodowo, osoby niepełnosprawne, opiekunowie osób zależnych) oraz osoby starsze samotne to grupa defaworyzowana ze względu na niekorzystną sytuację ekonomiczną. Wynikiem diagnozy społecznej było określenie kolejnej grupy defaworyzowanej ze względu na sytuację ekonomiczną. W niekorzystnej sytuacji rolnicy i domownicy z niskodochodowych, małych gospodarstw, rozumianych jako te o powierzchni gruntów rolnych poniżej średniej dla województwa. Na taki stan składają się różne czynniki, m. in. przywiązanie do tradycyjnego rolnictwa, nieposzukiwanie nowych źródeł dochodu, chociażby przez przekwalifikowanie się, wyspecjalizowanie lub poszukiwanie pracy poza rolnictwem. LGD wspierała przedstawicieli tych grup zarówno przez premiowanie udziału w przedsięwzięciach związanych z tworzeniem miejsc pracy, jak i przez integrację i włączenie społeczne.

Grupy defaworyzowane występowały w kryteriach wyboru. Były również beneficjentami w różnych projektach, w tym w operacjach własnych oraz projektach grantowych, jako

uczestnicy wydarzeń. Mankamentem, elementem do poprawy, jest konieczność większej precyzji definicji, kto wchodzi do grupy defaworyzowanej. Czy osoba rzeczywiście należy do grupy osób potrzebujących dodatkowego wsparcia. W praktyce LGD prowadziła weryfikację osoby prosząc o złożenie oświadczenia. Takie oświadczenie, samookreślające beneficjenta do grupy defaworyzowanej, może czasami błędnie wskazywać kto powinien uzyskać wsparcie.

Nie wydaje się jednak, że sytuacja życiowa osób zaklasyfikowanych do grup defaworyzowanych poprawiła się dzięki wsparciu LGD. Prowadzone przez Stowarzyszenie projekty są dedykowane bardziej aktywizacji społecznej, budowie kapitału społecznego, a nie wprost poprawie sytuacji ekonomicznej. Ta poprawiła się w przypadku osób z grup defaworyzowanych, które otrzymały premię na podjęcie działalności i prowadzą swój biznes.

Innowacyjność

Kryterium innowacyjności dotyczyło tylko wniosków związanych z rozwojem przedsiębiorczości. Za innowacyjną uznaje się operację wykorzystującą lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne, kulturowe lub społeczne. Innowacyjna usługa lub produkt nie występuje na obszarze LGD. Za innowacyjną operację uznaje się projekt stosujący nową technologię: zaawansowane rozwiązania techniczne, zastosowania najnowszych odkryć naukowych w praktyce.

Bez kryterium innowacyjności wnioskodawcy nie rozważaliby jakiegokolwiek nowatorskiego rozwiązania. Kryterium wymuszało zastosowanie rozwiązań, innych, nowych, niestandardowych na rynku. Najbardziej widoczne jest to przy zakupach urządzeń. Beneficjenci wybierali te, które miały cechy innowacyjności. I to miało największy walor. Wydaje się, że pozostawienie kryterium innowacyjności będzie bardziej korzystne dla społeczności i samych beneficjentów niż rezygnacja z niego.

Projekty współpracy

Przyszłością rozwoju lokalnego jest partnerstwo i współpraca. Zarówno z lokalnymi podmiotami jak i współpraca między regionami i podmiotami z różnych regionów. Projekty współpracy są traktowane jako jedne z najważniejszych aktywności prowadzonych przez LGD.

Błędem jest niedocenie przygotowania projektu współpracy. Finansowanie projektów współpracy może składać się z dwóch części: środki na przygotowanie i środki na realizację projektu. W większości przypadków Lokalne Grupy Działania wykorzystują wyłącznie środki na realizację projektu, często kosztem jego jakości. Taki projekt nie jest przemyślany szczególnie z perspektywy łączenia i synergii poszczególnych lokalnych strategii wszystkich uczestników operacji. Przygotowanie projektu powinno być również ważnym elementem całości. Tylko dobrze przygotowane projekty mają szansę na przeprowadzenie zmiany na obszarze LGD.

Samofinansowanie projektów jest kłopotliwe dla LGD. Mimo posiadania niewielkich środków własnych (ze składek członkowskich) LGD unika kredytowania działań. Wszystkie projekty są refundowane, w tym granty, projekty własne i projekty współpracy. Oznacza to bardzo skrupulatny harmonogram działań. Chcąc rozpocząć kolejny projekt LGD musi otrzymać refinansowanie poprzedniego. Dodatkowo Stowarzyszenie posiłkuje się wyprzedającym finansowaniem. Wyprzedające finansowanie, 37%, plus samofinansowanie sprawia, że LGD już od wielu lat z sukcesem realizuje kolejne projekty.

Ocena funkcjonowania LGD

Współpraca z gminami układa się poprawnie. Zawsze udaje się wypracować wspólne rozwiązanie. LGD chwali sobie sytuację, że samorządy mają duże zaufanie do Stowarzyszenia. Wynika to ze stabilności kadr LGD oraz braku problemów w realizacji projektów.

Sektor gospodarczy najczęściej ogranicza swoją współpracę z LGD wyłącznie do otrzymania finansowania. Wydaje się, że nie ma płaszczyzny współpracy między przedsiębiorcami i Stowarzyszeniem poza dofinansowaniem działalności gospodarczej. Przedsiębiorcy są osobami bardzo praktycznymi i nie chcą angażować się w działalność Stowarzyszenia, jeśli w żaden sposób to nie dotyczy ich osobiście i ich przedsiębiorstw. Nie oznacza to oczywiście braku jakichkolwiek kontaktów. Stowarzyszenie zaprasza beneficjentów z sektora przedsiębiorstw do udziału w konsultacjach związanych z monitoringiem aktualnej strategii i pracami na kolejną LSR.

Skuteczność działań informacyjnych, promocyjnych i doradczych LGD jest bardzo wysoka. Wskazuje na to liczba udzielonego doradztwa oraz liczba przeprowadzonych spotkań informacyjnych. Co do jakości tych działań, to potwierdzili je zarówno respondenci ankiet prowadzonych wśród wnioskodawców jak uczestnicy wywiadów pogłębionych. W swoich działaniach promocyjnych LGD wychodzi poza ramy strategii i plan komunikacji by jeszcze skuteczniej informować społeczność o dostępnej ofercie oraz efektach wdrażania strategii. Dwuosobowy zespół pracowników LGD nie jest jednak w stanie prowadzić wystarczających do potrzeb lokalnych społeczności działań aktywizacyjnych. Bardzo dużo w tym obszarze działało się w poprzednim okresie finansowania. Ówczesnie duży nacisk kładziony był na aktywizację i współpracę. Organizowane są spotkania, szkolenia, doradztwo. Rozsyłany jest newsletter i prowadzone jest konto na portalu Facebook. Dodatkowo prowadzone są projekty wsparcia organizacji samorządowych ze środków UM. Te działania są bardzo skuteczne i budują więzi między organizacjami pozarządowymi a Stowarzyszeniem. W aktualnym okresie programowania działań animacyjnych jest znacznie mniej niż poprzednio. Z jednej strony to efekt ambitnych założeń LSR w zakresie projektów grantowych, a z drugiej brak osób i środków by działania aktywizacyjne prowadzić.

Jeśli jakiegokolwiek zmiany w LSR są konieczne to powinny one dotyczyć przede wszystkim projektów aktywizacyjnych. LGD powinna w większym stopniu prowadzić projekty oddolne, powinna reagować na pojawiające się potrzeby społeczności, a procedury powinny dawać taką możliwość. Zbyt złożona dokumentacja nie pozwala na sprawne reagowanie na bieżące potrzeby. Wcześniej Stowarzyszenie pomagało na przykład w powstawaniu organizacji pozarządowych, a obecnie, w związku z intensywnością działań związanych z naborami wniosków, aktywność LGD w tym zakresie spada.

Ocena procesu wdrażania

LGD miała okresowe problemy w realizacji finansowej i rzeczowej LSR. Problemy dotyczyły naborów związanych z rozwijaniem działalności gospodarczej. W jednym z pierwszych naborów wszyscy beneficjenci zrezygnowali lub rozwiązali umowy. Wszystkie środki wróciły do LGD. Dopiero przy kolejnych konkursach udało się przekazać całość środków beneficjentom. Prowadzony był stały monitoring realizacji LSR co pozwalało na zakończenie wszystkich projektów w zakładanym czasie. LGD jest małym Stowarzyszeniem i jest możliwe sprawdzenie realizacji wszystkich beneficjentów. Stowarzyszenie osiągnęło pierwszy kamień milowy.

Procedury (wnioski, sposób składania wniosków, ocena wniosków) nie są przyjazne i korzystne dla wnioskodawców. Wnioskodawcy mają do wypełnienia obszerne wnioski, na przykład biznesplan lub wnioski do projektów grantowych (21 stron). Największą bolączką jest czas oczekiwania na weryfikację złożonego wniosku. Aktualnie przy dużej inflacji, czas w którym rozpocznie się projekt ma kluczowe znaczenie dla jego powodzenia.

Od samego początku pojawiały się uwagi do Lokalnych Kryteriów Wyboru, szczególnie w trakcie naborów dotyczących przedsiębiorczości. W tych konkursach była duża konkurencja wnioskodawców. W projektach grantowych oraz kierowanych do samorządów nie było uwag do stosowanych kryteriów. Przedsiębiorcy kwestionowali kryteria jakościowe: innowacyjność i ochronę środowiska. W wielu przypadkach sposób interpretacji kryteriów przez wnioskodawców i przez Radę LGD był inny.

Wskaźniki stosowane przez LGD były sprawnym systemem zbierania informacji o postępach realizacji projektów. LGD nie wdrożyła rekomendowanych wskaźników obowiązkowych, pozostając przy wskaźnikach ustalonych w strategii. LGD uznała, że przyjęte w LSR wskaźniki były odpowiedzią na prowadzone badania, analizy i diagnozę społeczną. Zmiana wskaźników powinna wiązać się z ponownym przeanalizowaniem całej strategii.

Wartość dodana podejścia LEADER

Dzięki istnieniu LGD powstała przestrzeń do spotkania 3 sektorów: publicznego, pozarządowego i gospodarczego. Każdy z tych sektorów jest obecny w pracach Stowarzyszenia, najmniej sektor gospodarczy. Można oczekiwać większej integracji z faktu, iż sektory zaczęły z sobą współpracować. Być może są to cele dla LGD na przyszłość.

Wdrażanie interwencji Leader wiąże się z koniecznością włączenia mieszkańców w proces tworzenia projektów i działań przez co są one znacznie bardziej adekwatną odpowiedzią na realne potrzeby lokalnej społeczności. Udział mieszkańców reprezentujących różne grupy społeczne i sektory zagwarantowany jest od samego początku tj. opracowania strategii, później podczas jej realizacji i w końcu w czasie oceny podjętych działań, co zwiększa ich akceptację wdrażanych rozwiązań.

To co powstało dzięki strategii, projekty infrastrukturalne, jest wykorzystywane. Powstały inwestycje ogólnodostępne, zagospodarowanie terenu, place zabaw, przestrzenie rekreacyjne na zewnątrz. Są właściwie wykorzystywane i dostępne dla mieszkańców. Tam mieszkańcy się spotykają i integrują przez co poprawiła się jakość życia na wsi.

Zagospodarowanie przestrzeni zewnętrznych było kolejnym etapem rozwoju społeczności lokalnej. W poprzedniej perspektywie Stowarzyszenie przeznaczyło dużo środków na remonty świetlic. Kolejnym etapem odpowiadającym na potrzeby społeczności były właśnie przestrzenie rekreacyjne. Była to komplementarność naturalna, która wynika z prowadzonych działań. Należy również zwrócić uwagę na projekty miękkie prowadzone przez LGD. Były to operacje własne związane z umocnieniem kapitału społecznego, w tym oferta edukacyjna na temat produkcji spożywczej oraz wsparcie liderów lokalnych z organizacji pozarządowych. Część beneficjentów środków na podejmowanie działalności gospodarczej to byli ludzie, którzy uczestniczyli w opisywanych działaniach miękkich.

Promocja operacji mogłaby być bardziej intensywna. Są tablice informujące przy realizowanych inwestycjach, ale działania promocyjne nie przybierają formy masowego informowania mieszkańców o inicjatywach LGD.

Namacalne efekty wdrażania LSR takie jak infrastruktura, firmy, czy wyposażenie są bardzo ważne, jednak najistotniejsze są zmiany jakie zaszły w ludziach w ich wiedzy i świadomości. Należy podkreślić, że LGD przeznaczyło znaczną część środków na działania budujące kapitał ludzki i społeczny. Odbывała się edukacja, animacja, integracja, współpraca. Wszystko to przyczyniło się do stworzenia solidnych fundamentów do dalszego rozwoju w przyszłości.

Dodatkowe pytania badawcze

Współpraca z Urzędem Marszałkowskim oceniona jest bardzo dobrze. Z UM jest łatwy kontakt. Wiadomo kto prowadzi daną sprawę. Pracownicy UM są dostępni, pomagają i chcą rozwiązać problem.

Współpraca w ramach sieci LGD odbywa się w sposób nieformalny. Sieć nie jest zarejestrowana, trudno jest więc traktować ją jako reprezentację ogółu LGD z Mazowsza. Brak statutu, regulaminu i zasad powoduje, że LGD „Zaścianek Mazowsza” nie uczestniczy w jej pracach. Dużo bardziej interesująca jest inicjatywa powołania związku stowarzyszeń zapoczątkowana przez LGD z północnego Mazowsza pod egidą mOWES.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Lokalna Grupa Działania jest Partnerstwem trójsektorowym. Relacje z samorządami należy uznać za bardzo dobre. Gminy, dzięki zatrudnianiu profesjonalnych urzędników oraz stosunkowo stabilnemu budżetowi mogą w pełni korzystać na współpracy z LGD. Z kolei Stowarzyszenie może zawsze liczyć na dobrą komunikację i wsparcie. Stosunki z organizacjami pozarządowymi układają się wzorowo. Współpraca obejmuje nie tylko kontakty związane z naborami i realizacją operacji, ale LGD polegać na bezinteresownej pomocy i uczestnictwie w różnego rodzaju inicjatywach. Najmniej intensywne/efektywne są kontakty z sektorem gospodarczym. Przedsiębiorcy uczestniczą w konkursach ogłaszanych przez LGD, realizują zadania i je rozliczają. Niestety, tylko nieliczni z nich traktują Stowarzyszenie mniej utylitarnie i kontynuują współpracę po zakończeniu projektu. Rekomendacją dla LGD jest podjęcie działań w celu bardziej systematycznego zaangażowania przedsiębiorców w społeczną misję LGD.

Mimo początkowych problemów z naborami dla przedsiębiorców, obecnie realizacja rzeczowa i budżetowa przebiega zgodnie z planem. Wzmocnienie jakości doradztwa, szerszy zakres informacji oraz sumienny monitoring sprawiły, że problemy z rezygnacjami lub rozwiązywaniem umów na tę skalę już się nie powtórzyły. Zainteresowanie grantami było duże i zwykle nie występowały problemy z wnioskodawcami. Obecnie, w związku z inflacją, większego znaczenia nabierają kwestie dezaktualizacji kosztorysów i planów finansowych. Kluczową rolę ma w tym zakresie długość czasu jaki zajmuje urzędnikom Samorządu Województwa weryfikacja wniosków. W tym przypadku trudno o rekomendację dla LGD, ponieważ kwestia ta jest poza zasięgiem wpływu Stowarzyszenia.

Biuro LGD pełni w Stowarzyszeniu ogromną rolę. Bierze na siebie większość obowiązków związanych z funkcjonowaniem Stowarzyszenia. Organizuje nabory wniosków, wspiera Radę w procesie weryfikacji i oceny operacji oraz przygotowuje obszerną dokumentację po naborze. Udziela doradztwa podnosząc jakość wniosków. Realizuje plan komunikacji i plan szkoleń. Uczestniczy w animowaniu i aktywizowaniu społeczności, informuje i promuje efekty wdrażania strategii. Wszystkie te działania prowadzone są na bardzo wysokim poziomie merytorycznym. Potwierdzają to zarówno wnioskodawcy i członkowie Stowarzyszenia jak i mieszkańcy. Przeprowadzone ankiety i wywiady indywidualne kreują bardzo pozytywny obraz funkcjonowania biura. Rolą władz LGD jest utrzymanie wysokiej jakości pracy biura LGD poprzez stwarzanie dobrych warunków pracy, tak w zakresie atmosfery pracy, możliwości szkoleń i rozwoju zawodowego, jak i zadawalającego poziomu wynagrodzeń.

Budowanie kapitału społecznego jest jednym z zasadniczych zadaniem jakie stawia przed sobą LGD. Główną metodą wspierania kapitału społecznego są projekty grantowe. Przedmiot realizacji zadania grantowego nie jest jedynym ważnym aspektem projektu. Budowanie doświadczenia, zaufania w stosunku do innych instytucji czy umiejętność komunikacji z partnerami to wartość dodana projektów realizowanych w formie grantów. Samo narzędzie grantowe ma wiele wad począwszy od ilości biurokracji poprzez brak zapewnienia pełnego

prefinansowania projektu grantowego aż po ryzyko odpowiedzialności LGD za całość procesu. Niemniej trudno byłoby mieć tak duży wpływ na lokalną społeczność bez grantów. Wydaje się, że duży krok zrobiony w kierunku budowania społecznych więzi wymaga sformalizowania działań na poziomie sieciowania i kooperacji, której centrum byłaby LGD.

Zmiany społeczne i gospodarcze, które występują w trakcie realizacji strategii sprawiają, że jej założenia stają się, w pewnych zakresach, mniej aktualne. Rozwiązaniem jest systematyczne prowadzenie warsztatów refleksyjnych jako elementu ewaluacji. Duże znaczenie tych spotkań powinno skłaniać do wprowadzenia w kolejnym okresie programowania formalnej ewaluacji on-going. Takie podsumowanie działań oraz zweryfikowanie zmian sytuacji powinno być podstawą korekt nie tylko w planie działania ale również w zakresie wskaźników. Zwiększenie elastyczności LSR z pewnością oddziaływać będzie nie tylko skuteczność aktywizacji społecznej ale również ułatwi wdrażanie strategii.

Znaczącym utrudnieniem w działalności LGD jest biurokracja. Nadmierna ilość dokumentacji przeszkadza w pierwszej kolejności wnioskodawcom. Wnioskodawcy w wywiadach pogłębionych narzekali na rozbudowaną dokumentację. Już wspomnianym wcześniej problemem jest długość procedury weryfikacji wniosków w Urzędzie Marszałkowskim, co z pewnością nie ułatwia realizacji operacji beneficjentom. Obszerność dokumentacji doskwiera również LGD. Ilość dokumentów potrzebnych do przeprowadzenia procedury sprawia, że pracownikom brakuje czasu na aktywizację. Mimo, że rozwiązanie problemu leży poza zasięgiem LGD nie można pominąć tej kwestii w ewaluacji. Przy tak dużych oczekiwaniach co do LGD, pozyskiwania funduszy ze źródeł zewnętrznych i obszernego zakresu strategii i czynności pracowników rekomendacją powinno być rozszerzenie biura o nowe kadry.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wyjątkowej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań. Niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin.....	12
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?	19
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?	20
Wykres 4. Ocena gminy na wymiarach	21
Wykres 5. Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowania gminy.....	22
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?	23
Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?	23
Wykres 8. Powody zmiany miejsca zamieszkania	24
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	24
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	25
Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	25
Wykres 11. Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?	26
Wykres 12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?.....	27
Wykres 13. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?	28
Wykres 14. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD	28
Wykres 15. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD	29
Wykres 16. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach	29
Wykres 17. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?	30
Wykres 18. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?.....	31

Wykres 19. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?	31
Wykres 20. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?	32
Wykres 21. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z:	33
Wykres 22. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?.....	33
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?	34
Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?	34
Wykres 25. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania “Zaścianek Mazowska”?	37
Wykres 26. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?	38
Wykres 27. Realizacja finansowa – stan na 31.12.2021 r.	42

Tabele

Tabela 1. Ludność ogółem	14
Tabela 2. Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym	14
Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	15
Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego	15
Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych).....	15
Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	16
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem	16
Tabela 8. Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. ludności	17
Tabela 9. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	17
Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	18
Tabela 11. Biblioteki i ich filie	18
Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani ogółem	18
Tabela 13. Doradztwo	35
Tabela 14. Funkcjonowanie organów	37
Tabela 15. Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.	41

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizował pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania)
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
 - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie nagorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD.
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władarze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze.
8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania LGD

Szanowni Państwo,

głównym celem funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 opracowanej wspólnie z mieszkańcami naszego regionu. Strategia ta realizowana jest przez szereg przedsięwzięć, których zadaniem jest rozwiązywanie potrzeb mieszkańców.

W ramach podsumowań wdrażania programu oraz wypełniając zapisy zawarte w Strategii przygotowaliśmy ankietę. Zarówno podczas tworzenia dokumentu jak i teraz Państwa zdanie jest dla nas niezmiernie istotne.

Wszystkie dane pozyskane w ramach tej ankiety będą traktowane poufnie, a analizy dotyczyć będą jedynie uogólnionych opinii.

Prezes LGD

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów				

2.	Strona internetowa zawiera aktualne informacje				
3.	Odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do biura LGD				
4.	Łatwo umówić się na spotkanie z pracownikami biura LGD				

3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy				
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki				
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad				
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi				

4. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	I dobrze i źle	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno powiedzieć
1.	prowadzenie doradztwa						
2.	organizacja naborów wniosków						
3.	pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych						
4.	informowanie członków LGD o funkcjonowaniu LGD						
5.	prowadzenie działań informacyjnych i						

	promocyjnych dla mieszkańców						
6.	współpraca z innymi LGD						

5. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 najważniejsze kanały pozyskiwania informacji**

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Bezpośrednie kontakty z Władzami LGD
2. Bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura
3. Walne zebranie członków
4. Oficjalna strona internetowa LGD
5. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w miejscowościach na terenie LGD
6. Portale społecznościowe
7. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów (warsztaty, imprezy)
8. Informacja bezpośrednia w siedzibie (biurze) LGD
9. Inne sposoby. Jakie?

6. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna
3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD
4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)
7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)
8. Inny, jaki?

7. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? **Proszę wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze źródła.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Z własnego doświadczenia
2. Z rozmów z mieszkańcami
3. Z rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych itp.
4. Z mediów (lokalna prasa, telewizja, radio)
5. Z Internetu (portale, wortale, fora dyskusyjne)
6. Z badań społecznych i analiz gospodarczych
7. Z innych źródeł (jakich?)

8. Czy nabory wniosków ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców
2. W większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców
3. Często mijają się z potrzebami mieszkańców
4. Prawie w ogóle nie odpowiadały na potrzeby mieszkańców
5. Trudno powiedzieć

9. Jakie są najważniejsze problemy społeczne mieszkańców regionu (Pana/Pani gminy)? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

10. Czy realizowane w LGD nabory wniosków oraz operacje własne i projekty grantowe pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych?

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	I tak i nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie dotyczy
1.	Związane z potrzebą zakładania i rozwijania działalności gospodarczej						
2.	Związane z integracją lokalnych środowisk i						

	włączenie społeczne, w tym osób z grup defaworyzowanych						
3.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury społecznej i kulturalnej (np. świetlice wiejskie, place zabaw dla dzieci)						
4.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej (np. boiska, siłownie zewnętrzne, altany)						
5.	Związane z potrzebą rozwoju aktywności społecznej mieszkańców (np. warsztaty, spotkania, pikniki, szkolenia)						
6.	Związane z potrzebą promocji obszaru objętego LSR						

11. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

12. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak, inne projekty byłyby bardziej efektywne
2. Zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty

3. Nie, inne projekty byłyby mniej efektywne
4. Trudno powiedzieć

13. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. LGD powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju
2. LGD powinna podejmować również wyzwania wykraczające poza LSR
3. Trudno powiedzieć

14. Co jeszcze mogła by zrobić LGD, aby skuteczniej rozwiązywać problemy społeczne?

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę o podanie kilku informacji o sobie, wyłącznie w celach statystycznych

15. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Czerwin
2. Gmina Goworowo
3. Gmina Rzekuń
4. Gmina Rzewnie
5. Gmina Troszyn

16. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. od 18 do 25 lat
3. od 26 do 35 lat
4. od 36 do 50 lat
5. więcej niż 50 lat

18. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, KGW lub OSP)
3. Przedsiębiorcą
4. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury)
5. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców

Zapraszamy Państwa – mieszkańców naszego regionu do wyrażenia opinii na temat warunków życia w naszej gminie. Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować Lokalną Strategię Rozwoju do potrzeb mieszkańców i regionu.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie

6. Nie mam zdania

2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						
5.	Infrastruktury drogowej						
6.	Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						
8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						

10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem
1.	Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.)					
2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					
4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej (koła gospodyń etc.)					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat ważnych zagadnień (dotyczących gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komitegu (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					
7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					

8.	Potrafię wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					
9.	Na terenie mojej gminy mogę rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla turystów i osób przyjezdnych					

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury
3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych

5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?)

8. Czy w Pana/i gminie, począwszy od 2016 r. realizowano projekty ze środków unijnych?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Nie

9. Ile projektów zrealizowano?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Od 1 do 5
2. Od 6 do 10
3. Więcej niż 10
4. Nie wiem/trudno powiedzieć

10. Czy projekty te poprawiły warunki życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Trudno powiedzieć
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często

2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

12. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Ani tak, ani nie
3. Nie

13. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

14. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

15. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki

2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców
9. Warunki życia osób niepełnosprawnych
10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem
12. Działania na rzecz osób do 25 roku życia
13. Działania na rzecz seniorów
14. Działania na rzecz ochrony środowiska i klimatu

16. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Zaścianek Mazowska"?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak znam, słyszałam/em
2. Nie znam, nie słyszałam/em

17. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów
2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

18. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie

3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący
5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki?

19. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

20. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności
2. Osoba pełnosprawna

21. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe
3. średnie
4. policealne
5. licencjat, inżynier
6. wyższe magisterskie
7. inne

22. Wielkość gospodarstwa rolnego:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. nie posiadam gospodarstwa rolnego
2. do 5 ha
3. 6-10 ha
4. 11-20 ha
5. 21-50 ha

6. >50 ha

23. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 25 lat
3. 26-35 lat
4. 36-50 lat
5. więcej niż 50 lat

24. Miejsce zamieszkania:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Czerwin
2. Gmina Goworowo
3. Gmina Rzekuń
4. Gmina Rzewnie
5. Gmina Troszyn
6. Inna gmina

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
 - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut